

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

T.C.
VAKIFLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

VAKIF ŞEHİR

AYDIN

MÜCEVHER GİBİ İŞILDAYAN
ESERLERİYLE AYDIN

SON BEŞ YILDA İHYA EDİLEN
VAKIF ESERLERİ

MUĞLA'DAN DENİZLİ'YE
UYGARLIKLAR VADİSİ ROTASI

VAKIFLAR, İYİLİĞİN
KURUMSAL HÂLİDİR
Prof. Dr. Bülent Topuz

NİSAN 2024 / SAYI 23

AYDIN ÇİNE AHMET GAZİ CAMİİ

Üretime Katkı Sağlayanlara

KATIL

Siz de Vakıf Katımlı olun,
ekonomiye katkı sağlayan üreticilere
destek olanlara katılın.

0850 202 1 202 | 444 44 77 | vakifkatilim.com.tr

VAKIF KATILIM

“

Seyitlere, âlimlere, fakihlere en mümtaz muameleyi gösterdim. İyi ve cesur adamlar, benim dostlarımdı. Zira Allahutaala da böylelerini sever. Âlimler ile istişare ettim, derviş ve fakirleri himaye ettim. Bunlara zerre kadar fenalık etmemeye çalıştım ve hiçbir ihtiyaçlarını görmezden gelmedim. Onların hayır duaları, bana zaferler temin etti. Başkalarının arkasından konuşanları sarayımdan uzaklaştırdım. Bunların sözlerine ve iftiralarına hiç ehemmiyet vermedim.

”

Timur Han

Timurlu Hanedanı'nın kurucusu ve ilk hükümdarı
(1370-1405)

Zengin kültürel katmanlara, özgün mimari dokuya, kuşaktan kuşağa aktarılan zanaatlara ve geleneklere sahip olan kadim Aydın şehri, vakıf eserlerine dört elle sarılıyor. Kendisini ziyarete gelenlere “bize özgü” olan değerlerimizi göstermek, eşsiz deneyimler yaşatmak istiyor. Çünkü biliyor ki vakıf kültürü geliştirir, ilerletir ve fark yaratır.

Aydın’ı keşfetmeye gelenler, Efe kültürünün detaylarına vakıf oluyor ve Millî Mücadele ruhunun ne demek olduğunu idrak ediyor. Bununla da kalmıyor geçmişten bugüne yöredeki günlük yaşam kültürünün önemli unsurlarından birini oluşturan devecilik geleneğinin ve çömlekçiliğin yanı sıra; köroğlu çizme, iğne oyası, tel kırma ve kıl çadırı yapımına yerinde ve ustasının elinde tanıklık ediyor. Aydın’ı dev bir açık hava müzesine çeviren vakıf kültür eserleri arasında gezinen konuklarına, “iyi ki buradayım” dedirtiyor.

Aydın ve çevresi, yüzyıllardan beri Türk-İslam beylik ve devletleri tarafından idare edilmiştir. Bu nedenle de toplumsal hayatın vazgeçilmez unsuru olan vakıflar bakımından zengin bir çeşitlilik barındırır. Osmanlı yönetiminin Aydın sancağı olarak adlandırdığı coğrafya, kabaca Küçük ve Büyük Menderes ovaları arasındaki bölgeyi kapsamaktadır. 17. ve 18. yüzyıllar boyunca Aydın, Saruhan ve Menteşe civarındaki has topraklarının idaresi, muhassıl denilen ve genellikle vali ve defterdar yetkilerine sahip üst rütbeli paşalara verilmiştir.

Tanzimat öncesi dönemde bölgedeki tüm arazi ve toprak işlerinden haberi olan ve kayıtlarını kontrol eden bir yapı oluşturduğu için vakıfların da muhassıllık ile yakın ilişkileri olmuştur. Muhassıllık, başlangıçta merkezi idarenin sesiyken, özellikle 18. yüzyıl ortalarından itibaren yerel güç odakları oluşturan âyanların görevlendirilmesiyle ademimerkeziyetçi bir yapıya bürünmüştür.

Aydın’da 1848 tarihli vakıf kayıtlarında yer alan eserlerin önemli bir kısmını sebil, çeşme ve su kuyuları oluşturmaktadır. Çoğunluğu Aydın şehir merkezinde bulunan yapıların bir kısmı da çevre ilçe ve köylere dağılmış durumdadır. Aydın’daki vakıf kültür eserlerinin sayısının artmasının nedeni, sancak merkezinin 17. yüzyılda Tire’den Aydın’a kaymasıdır. Ayrıca sancakta kurulan muhassıllık idaresinin payı kuşkusuz önemlidir. Bu değişim şehirdeki imar faaliyetlerini artırmış, sonradan kurucuları tarafından vakfedilen hanlar inşa edilmeye başlanmıştır. Bunların şehrin ticaretini canlandırdığına kuşku yoktur. Güzelhisar’da görülen bu yapılaşmanın şehrin kırsal bölgesiyle olan eski, geleneksel bağlarını koparmadığını da söyleyebiliriz.

Aydın şehrimizde tipik bir Ege tarzı Türk yerleşimi karakteri sergileyen merkez ilçe Efeler, vakıf kültür eserleri korumasında yer alan pek çok tarihi yapıyı barındırmaktadır. Buradaki önemli örneklerden biri Cihanoğlu Külliyesi’dir. Köprülü Mahallesi Çankaya Caddesi’nde yer alan kompleks yapı, cami, medrese, sebil ve çeşmeden oluşmaktadır. Camisi, kare planlı ve tek kubbeli tiptedir. 1756 yılında Cihanoğulları’ndan Abdülaziz Efendi tarafından inşa ettirilmiştir. U planlı medresesinin 13. yüzyılın ikinci yarısında caminin ardından yapılmış olduğu düşünülmektedir. Çeşme ve sebil, Cihanoğlu Camii’nin güney yönünde, terasa bitişik vaziyettedir. Çeşme kitabesinden Cihanzade Abdülaziz Efendi tarafından 1782 yılında inşa ettirildiği anlaşılmaktadır. Vakfiyesinde Abdülaziz Efendi’nin ikinci eşi Ümmühan Hatun tarafından yaptırıldığı belirtilmektedir. İlçedeki bir diğer tarihî külliye, 1708 tarihli Nasuh Paşa Külliyesi’dir.

Bütün bu eserlerimizi korumak, ihya etmek ve gelecek nesillere taşımak asli görevimizdir.

SİNAN AKSU

T.C. Vakıflar Genel Müdürü

EDİTÖRDEN

Değerli Okurumuz,

Aydın sadece bir il değil, Muğla'dan Denizli'ye uzanan vakıf medeniyetinin kalbi, Ege'nin geçmişten geleceğe açılan kapısı... Aydın'ın "tarihin yurdu" olarak anılması, önemli bir anlam taşıyor. Öyle ki Deştepe Höyüğü'ndeki yaşam izleri, MÖ 4 bin 500'a uzanıyor. UNESCO dünya kültür mirası Afrodisiyas Kenti ise Antik Çağ'ın önde gelen heykel, lahit ve rölyef üretim merkezlerinden biri olarak bölgeye değer katıyor.

Şehrin simge yapılarından biri olan Tralleis Kapısı ise derinlikli bir tarihe, kültüre ve uygarlığa açılıyor. Üç kemerli bu anıtsal yapı, aslında antik bir spor okulunun kapısı... 395 yılına kadar Romalıların yönetimi altında kalan kentin kaderi, Türklerin gelişi ile birlikte değişmiş. 14. yüzyılın ilk çeyreğinde Aydınoğulları'nın yönetimine geçen bölge, Osmanlı döneminde Aydın Güzelhisar'ı adıyla anılmış.

Ziyaretçisine zengin bir kültürel çeşitlilik sunan Aydın'da vakıf eserlerinin en yoğun olduğu yerlerin başında ise Efeler ilçesi geliyor. Geçmişin köklü kültürel mirasını günümüze taşıyan camiler, köprüler, surlar, hamamlar, çeşmeler ve konaklarla bezeli olan ilçede, dikkat çekici geleneklerden biri de han kültürü. Geçmişten bugüne vakıf sistemi, şehirlerin iktisadi hayatının canlı tutulması için ulaşım sisteminin emniyet altına alınmasında aktif rol oynamıştı. Yol güzergâhlarında bulunan hanların yanı sıra, şehir merkezlerinde de bir bakıma borsa gibi faaliyet gösteren, diğer ülke ve şehirlerden gelen malların pazarlandığı vakıf hanlar, ticaretin canlanmasına katkı yapıyordu. Ayrıca şehre inen malların tüketiciye ulaştırılmasını sağlayan büyüklü küçüklü iş yerleri, çarşılar ve lokantalar çoğu zaman bir vakıf eliyle inşa edilmekteydi.

1708 yılında Nasuh Paşa tarafından inşa ettirilen Zincirli Han, sözünü ettiğimiz bu han kültürüne dair somut bir örnektir. Sivri kemerli girişi, geniş iç avlusu, ahşap örtülü odaları, ocakları ve dolap nişleriyle yüksek bir estetik anlayışı işaret eden han, Aydın'daki köklü vakıf medeniyeti konusunda fikir veriyor bizlere.

İyi okumalar,

GÜL AŞIK

Vakıflar Genel Müdürlüğü
Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri

VAKIF ŞEHİR

**T.C. Vakıflar Genel
Müdürlüğü adına**

Yayın Kurulu Başkanı
Genel Müdür
SİNAN AKSU

Yayın Kurulu Üyeleri
Genel Müdür Yardımcıları
HAYRULLAH ÇELEBİ
AYDIN CEM ASLANBAY
ERKAN ÖMEROĞLU

Yayın Koordinatörü
GÜL AŞIK

**Kültür ve Tescil
Daire Başkanı**
MEVLÜT ÇAM

**Sanat Eserleri ve
Yapı İşleri Daire Başkanı**
ŞENGÜL KONCAGÜL

**Hayır Hizmetleri
Daire Başkanı**
TANER KARADAYI

Kurumsal İlişkiler
SADIK ÖZDEMİR

Yayıncı Kuruluş
ART MENTAL A.Ş.
Adına İmtiyaz Sahibi
ALİ ATAY

Yayın Yönetmeni
MELİH USLU

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
SEDA BAŞARAN TAŞDELEN

Görsel Yönetmen
MURAT SELEK

**Art Mental Yayınları
Medya Grubu Başkanı**
DOĞAN ACAR

Editörler
HAYATİ TEK
İLTERR SAĞIRSOY

Baskı
SEMİH OFSET MATBAA
SEK. YAY. SAĞ. İNŞ.
SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Zübeyde Hanım mah. 628 sok.
No: 26 Altındağ / Ankara

Bu dergi uluslararası grafik tasarım ve editöryal ilkeler uyarınca hazırlanmıştır. Vakıf Şehir Dergisi aylık olarak yayınlanır. Dergide yer alan makale, araştırma, yorum, röportaj gibi yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Dergide yer alan yazılardan kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Yaygın, Süreli, Türkçe
ISSN: 27916308
2024, Sayı: 23

**T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI**

**T.C.
VAKIFLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

Vakıf Şehir Dergisi,
Vakıf Katılım desteği ile
yayınlanmaktadır.

**VAKIF
KATILIM**

VakıflarGM

vakiflarmgm

VakıflarGM

QR kodu okutarak
konuma gidebilirsiniz

**T.C.
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
AYDIN BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ**

YUSUF DURAL
Bölge Müdürü
aydin@vgm.gov.tr
Bağlı İller:
AYDIN, DENİZLİ, MUĞLA

(256) 225 94 56

Güzelhisar Mah. Yedi Eylül Cad. No: 104
Efeler, AYDIN (Aydın Büyükşehir Belediye
Binası karşısı, Atatürk Kent Meydanı)

6 GÜNCEL

Kültür ve Turizm Bakanı MEHMET NURİ ERSOY

**Yeni Restorasyonlarla
Eserlerimizi Şehirlerimize
Kazandırıyoruz**

8 RÖPORTAJ

Aydın Valisi YAKUP CANBOLAT

**Gökyüzünün Altındaki
EN GÜZEL YERYÜZÜ
AYDIN'DA**

12 AYDIN

MELİH USLU

**Mücevher Gibi Işıldayan
Vakıf Eserleriyle
AYDIN**

30 DENİZLİ

**Şehrin Dört Köşesinde
DÖRT ÖZGÜN
MİMARİ**

32 MUĞLA

**Zengin Taş İşçiliğiyle
FİRUZ BEY CAMİİ**

34 MUĞLA

**Beylikler Dönemi'nden
Osmanlı'ya
MENTEŞE DİYARININ
DÖRT İNCİSİ**

20

AYDIN

Milet Antik
Kenti'ne Komşu
İLYAS BEY KÜLLİYESİ

22

AYDIN

Efeler'den Yenipazar'a
ÇAĞLARI AŞAN
13 VAKIF
KÜLTÜR ESERİ

28

DENİZLİ

Duvarları Çiçek
Bahçesini Andıran
HACI ÖMER AĞA CAMİİ

36

RESTORASYON

Son Beş Yılda
İhya Edilen
SEKİZ VAKIF
KÜLTÜR ESERİ

42

VAKIF USTA
ZEKİ ODABAŞI

Gençlerimiz,
Vakıf Eserleri
Konusunda
Bilinçlendirilmeli

46

VAKIF İNSAN
Prof. Dr. BÜLENT TOPUZ

Vakıflar,
İyilik Girişimlerinin
Kurumsallaşmış Hâlidir

“ Yeni Restorasyonlarla Eserlerimizi Şehirlerimize Kazandırıyoruz ”

Turizm Geliştirme Ajansı'yla çok kısa bir sürede Türkiye'nin 200'den fazla ülkede tanıtımının yapıldığını, Türkiye'nin en etkili ve en yoğun tanıtım yapan ülke olduğunu söyleyen Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy'un Muğla'nın Fethiye ilçesinde yaptığı açıklamalardan satır başları...

Son zamanlarda dünyanın çok büyük küresel ve bölgesel sorunlarla karşı karşıya kaldığını hepimiz biliyoruz. Buna karşın ülke olarak devlet ve sektör el ele verip turizmimizi krizlerden en az etkilenen, kriz sonrası da en hızlı geriye dönen ve büyümeye devam eden bir konuma getirdiğimizi söyleyebilirim.

Herkesin kara kara düşündüğü bir ortamda hayata geçirdiğimiz doğru politikalar ve geliştirdiğimiz stratejiler neticesinde hem şehirlerimiz hem de ülkemiz adına büyük bir başarı elde ettik. Ülkemize gelen turist sayısı rekor kırarak tüm zamanların en yüksek ziyaretçi sayısına ulaştık. İnşallah bu yıl daha da yüksek rakamlara ulaşacağız. Bu başarıların elde edilmesi, milyonlarca insanın seyahatlerinde rotayı Türkiye'ye çevirmesi, dünyanın dört bir yanında insanların ülkemizdeki kültürel mirasları araştırması sadece tesadüfle açıklanabilir mi? Elbette hayır. Emin olun başarılı olmak için çok çalışıyoruz. Hiçbir sorunu halının altına süpürmüyor, kalıcı çözümler geliştiriyoruz. Turizmi 12 aya yaymak için kültür, tarih, sağlık, doğa, inanç, gastronomi, spor gibi alanlarla turizmi çeşitlendiriyoruz. Yeni kütüphaneleri, müzeleri, sanat merkezlerini, restorasyonları, galerileri, festivalleri şehirlerimize kazandırıyoruz.

Burada Türkiye'nin Covid-19 krizinden en hızlı çıkan ülke olduğuna da dikkat çekmemiz lazım. Şu an itibarıyla Türkiye, 200'den fazla ülkede tanıtımını yapan, dünyada en etkili, en yoğun tanıtım yapan ülke. Eskiden Türkiye, en fazla turist çeken ülkeler arasında altıncı sıraya kadar yükselmisti. Şimdi ise daha da yukarıdayız. Yani Türkiye, dünyada en fazla turist alan dördüncü ülke konumuna geldi. Bundan sonra da inşallah hedefimiz 2028'e kadar üçüncü sıraya gelebilmek.

Elbette bu günlere gelebilmek çok kolay değil. 2018'de ülke olarak turizmimize bir hedef koymuştuk. Şimdi görüyoruz ki bunu başarabiliyoruz. Ancak turizmde nicelik kadar nitelik de önemli. Artık sadece daha fazla turist hedefi koymayarak kişi başı gecelik

*Dalyan'da Kaunos Kral Kaya Mezarları.
Marmaris Merkez Yeni Camii (karşı sayfada).*

gelirleri de artıracaktır. Turizmde kişi başı gecelik gelirimiz, 2017 sonunda 65 dolara düşmüştü. Yaptığımız çalışmalar sonucu geçen yılı 99 dolarla kapattık. Aldığımız önlemler sayesinde bu alanda yüzde 54 artış gerçekleştirdik.

İçinde bulunduğumuz yıl da yeni rekorlarla karşılaşmayı hedefliyoruz. Örneğin geçen yılı 54,3 milyar dolar turizm geliri hedefiyle kapattık. Bu yıl hedefimiz, 60 milyar dolar. Kişi başı gecelik gelir hedefimiz ise 106 dolar. 2028'e kadar da kişi başı gecelik hedefimiz 130 doları aşacak.

Ege Bölgesi'nin turizmden alması gereken pasta payını yüzde 10'lardan yüzde 20'lere çıkarmak gerekiyor. Fakat bu işler, sadece Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın çalışmasıyla olmuyor. Önümüzde, büyükşehir belediyeleri ve yerel yönetimlerle koordine edilmesi gereken bir çalışma sahası duruyor. Eğer siz büyükşehir belediyeleri ve yerel yönetimlerle koordineli bir çalışma gerçekleştirmerseniz, turizmde ne kalıcı hedefler yakalayabilirsiniz, ne de sürdürülebilir ve büyüyen hedefler yakalayabilirsiniz.

Türkiye genelinde 144 kazı başkanlığıyla kazı programı başlattık. Fethiye Kalesi'ni de 12 ay kazı programına aldırma talimatını verdik. Bu çalışmalarımıza Geleceğe Miras Projesi'ni de dâhil edeceğiz. Bu proje kapsamında son 60 yılda arkeoloji adına Türkiye'de ne yapıldıysa aynı oranda işi gelecek dört yılda yapacağız. Bunu yoğun kazı programıyla yapıyoruz. Gece müzeciliğini de ekliyoruz. Antik şehirlerin tiyatrolarında ve antik meydanlarda Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ait devlet opera ve

güzel sanatlar birimlerimiz, artık bütün yaz etkinliklere başlıyor. Kültür Yolu festivallerimiz geçen yıl 11 şehirdeydi. Bu yaz 16 şehirde var, önümüzdeki yılda 20 şehre çıkacağız.

Muğla da önümüzdeki yıldan itibaren Kültür Yolu Festivalleri'ne davet edilecek. Bu festival, dokuz gün sürüyor. Sadece ilkbahar mı yoksa sonbahar mı olacak onun zamanına karar vereceğiz. Bunu bölgede sezonu uzatmak için yapıyoruz. Göreceksiniz ki Kültür Yolu Festivali olduğu tarihte oteller de dolu olacak, çarşınız da dolu olacak. Bu her yıl yapılıyor. Festival grubuna dâhil edildikten sonra dokuz gün boyunca otellerde yer bulunmuyor. Bütün gastronomi yerlerinde de veya etkinlik alanlarının hiç bir yerinde yer bulunmuyor. Çok yoğun bir turizm oluyor. Sezonunu uzatmış veya erken başlatmış oluyoruz. Biz turizm sektöründe kalıcı başarılar istiyorsak hem yerel yönetimleri doğru sorgulamamız lazım, büyükşehirler olsun ilçe belediyeleri olsun. Artı hükümetlere de vaat ettikleri şeylerin nasıl olacağını doğru bir şekilde anlatmasını istememiz lazım.

Bodrum'da son beş yılda bir tane arıtma altyapısı yapıldı. Onu da Kültür ve Turizm Bakanlığı hayata geçirdi. Dünyanın hiçbir yerinde kültür ve turizm bakanlıkları arıtma altyapıları yapmaz. Ancak gereksinim duyulması halinde bunu da yapıyoruz. Tabii ki bunu yapmamızın önemli sebepleri bulunuyor. Çünkü biz yapmazsak mavi bayrakları kaybedeceksiniz. Mavi bayrağı kaybederseniz turizmi kaybedeceksiniz, turizmi kaybederseniz Fethiye'yi kaybedeceksiniz. Bu kadar basit bir matematiği var bunun. Siz kendi haklarınızı arayacaksınız, talep edeceksiniz.

Gökyüzünün Altındaki EN GÜZEL YERYÜZÜ AYDIN'DA

Afrodisias Antik Kenti'nin anıtsal kapısı.
Kuşadası Hatice Hanım Camii (karşı sayfada).

*Aydın'ın güzelliğini anlatmak için Heredot'un,
"Gökyüzünün altındaki en güzel yeryüzü" sözünü kullanan
Aydın Valisi Yakup Canbolat'a, bölgedeki vakıf eserlerinin
korunması, restorasyonu ve gelecek nesillere aktarılması
konusunda yapılan çalışmaları sorduk.*

Sosyal yardımlaşma vakıflarının önemini kültürümüz ve yaşam alışkanlıklarımız açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma (SYD) Vakıfları, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümlerine istinaden, kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak üzere güzel yurdumuzun doğusundan (İğdır Aralık Dilucu) batısına (Gökçeada Avlaka Burnu), kuzeyinden (Sinop Ayancık) güneyine (Hatay Beysun) kadar tüm il ve ilçelerde toplam 1003 adet sosyal

yardımlaşma ve dayanışma vakfı, Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulmuş ve vatandaşlarımıza hizmet vermektedir. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları bu amaca hizmet etmek için kurulmuş kurum ve kuruluşlardır. Vakıflar kuruluş amaçlarına uygun, etkin ve verimli çalışırlarsa

- ◆ Toplumlar arası ilişkileri kuvvetlendirir.
- ◆ Toplumda aitik duygusu gelişir.
- ◆ Toplumun bir parçası olma duygusu doğar.
- ◆ İnsanlara yardım eden bireyler,

diğer insanlara örnek bir davranış sergilerken ilham verir.

- ◆ İnsanlar birlik ve beraberlik çatısı altında yer aldığı daha mutlu hissederler.
- ◆ İnsanlara güven duygusunu aşılır.
- ◆ İnsanlar yalnız olmadıklarını anlarken, çevrelerinde onlara destek olan bireylerin varlığından haberdar olurlar.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma (SYD) Vakıfları halkın arasında, onlarla iç içe yaptıkları saha taramaları sonucu en çok ihtiyaç duydukları şeyi belirleyip, nasibi nasiplisine ulaştırmak

için gayret ve çaba göstermektedirler. Bu çalışmaları yaparken ihtiyacın hissedildiği an, beklemeden ve bekletmeden ulaştırmak en önemli ilkemizdir. Keza Fatma Nine'nin abdest almak için açtığında akmayan musluğunu, Zeynep bebeğin acıktığında mamasını, yolda kalmış Ramazan Amcamızı bekletmemiz mümkün değildir.

Valilik olarak Aydın'daki vakıf eserlerini korumak ve yaşatmak adına yaptığınız çalışmalar nelerdir?

Anadolu coğrafyasının bilinen ilk vakıf kaydının yapıldığı 1041 yılında, Erzurum Pasinler'de başlayan vakıf yolculuğu sonucu, eski adı Güzelhisar olan Aydın'ın vakıf eserleri, kadim şehrimizin en gözdeleleri olmakla birlikte sanki taş bedenlerinde ruh bulup kendilerini halka teberru eden hayır sahiplerinin vasiyetlerini gerçekleştirmek için her geçen gün daha da mukavemet kazanmakta ve belleklerdeki en güzel hatıraların buluşma noktası olmaktadır. Biz de Valilik olarak her ay düzenlediğimiz istişare toplantılarında, Vakıflar Bölge Müdürü ile mahallen yapılan incelemelerimizde, vatandaşlarımızdan gelen talepleri de değerlendirerek hangi vakıf eserinin, neye ihtiyacı olduğunu tespit ettikten sonra, elimizdeki tüm kurumsal imkânlarımızı kullanarak bu eserlerin yaşaması için her türlü çabayı harcamaktan çekinmiyoruz.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Aydın'daki çalışmaları hakkında bilgi verebilir misiniz?

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün ülkemizde olduğu gibi ilimizde de yoğun bir çalışma içerisinde olduğunu görmek, başta Aydın halkı olmak üzere bizleri de mutlu ediyor.

Antik Çağ'ın önde gelen şehirlerinden biri olan Aydın, tarih öncesi dönemden bu yana gerek jeopolitik konumu gerekse bereketli toprakları nedeniyle oldukça fazla kültüre ev sahipliği yapmıştır. Vakıflar Bölge Müdürlüğümüzün himayesinde olan kültürel mirasa sahip çıkıp korumak da bizim için önemlidir. Bu hassasiyetle camilerimiz, külliyelerimiz,

“

*Vakıflar Bölge
Müdürlüğü'nün
himayesinde olan kültürel
mirasımıza sahip çıkıp
korumak bizim için
önemlidir. Bu hassasiyetle
vakıf eserlerimizin
restorasyon çalışmaları
titizlikle yapılmaktadır.*

”

kervansaraylarımız, hamamlarımız ile hazinelerin de korunması ve restorasyon çalışmaları titizlikle yapılmaktadır. Bu çalışmalarımıza en güzel örnek, Aydın'ın önemli devlet adamlarından Nasuh Paşa'nın 1708 tarihinde yaptırmış olduğu külliyesidir. Külliye medrese, mescit, hamam ve handan oluşmaktadır. Mescit ve medrese 2007 yılında, Zincirlihan 2015 yılında, hamam ise 2018 yılında restore edilerek yine kuruluş amaçlarına göre halkımızın hizmetine açılmıştır. Yine Aydın şehrimizin önemli ailelerinden Cihanoğulları'ndan, Cihanoğlu Abdulaziz tarafından 1756 tarihinde yaptırılan külliye'den geriye cami, medrese ve sebîl ayakta kalabilmiş

bu eserlerin kapsamlı restorasyonu 2005 yılında tamamlanarak hizmete açılmıştır.

Bunun yanında hayır hizmetleri ile muhtaç ve engellilerimize vermiş oldukları maddi destekler ve kuru gıda yardımları, öğrencilerimize vermiş oldukları burslar, öksüz ve yetim çocuklarımızın mutluluğu için yapmış oldukları çalışmalar ile Aydın kamuoyunda takdir toplamışlardır. Mübarek Ramazan ayında Aydın Adnan Menderes Üniversitesi ile iş birliği içerisinde üniversite öğrencilerimiz için hazırlamış oldukları iftar sofraları vakıf kültürünü genç nesillere tanıtmak için de güzel bir çalışma olmuştur. Vakıfların diğer kurumlarla olan uyumu da gözden kaçmamaktadır. Kandil günlerinde müftülüklerimiz ile birlikte yapmış oldukları çalışmalar ve hastanelerimizde muhtaç bebeklerimizin ihtiyaçlarını karşılamalarını da duyarlılıklarının ve işlerine olan saygılarının göstergesi olduğunu düşünmekteyim.

Aydın'da vakıf eserlerini koruma ve gelecek nesillere aktarma konusunda vatandaşların bakış açısını değerlendirir misiniz?

Doğal güzelliğiyle göz kamaştıran ve inanılmaz bir doğal zenginliğe sahip olan Aydın, yıllar içerisinde Afrodiasias, Didyma, Nysa, Milet ve Priene gibi isimlerle anılmış; Lidyalılar Dönemi'nde en parlak zamanlarını yaşamış ve 14. yüzyıla gelindiğinde şehre hâkim olan Aydınoğulları Beyliği'nden bugünkü ismini almıştır. Dünyaca ünlü tarihçi Herodot, Aydın'ın doğal güzelliğini anlatabilmek için “Gökyüzünün altındaki en güzel yeryüzü” sözlerini söylemiştir. Bununla birlikte Evliya Çelebi, Aydın için “Dağlarından yağ, ovalarından bal akar,” ifadelerini kullanmıştır.

Aydın'da yaşayan vatandaşlarımız hem kültürel zenginliklerimizin hem de doğal güzelliklerimizin gelecek nesillere aktarılması noktasında çok duyarlı ve hassastır.

İnsanoğlu öldüğü zaman, bütün amellerinin sevabı da sona erer. Şu üç şey bundan müstesnadır: Sadaka-i câriye, istifade edilen ilim, kendisine dua eden hayırlı evlat.

16. yüzyılda yazılan "Hünernâme"de yol halini gösteren bir minyatür. Karşı sayfada: G. Presbury'nin 1823-1845 yılları arasına tarihlendirilen çiziminde seferiler (solda). Aydın'da eski bir yol çeşmesi (sağda).

18. Yüzyılda Muğla'da Han, Hamam ve Yol Vakıfları

Osmanlı vakıf yapıları içerisinde han, hamam ve yolların önemli bir yeri vardır. Bu gelenekten nasibini alan illerimizden biri olan Muğla, vakıf medeniyetimizin zenginliğini gözler önüne seriyor.

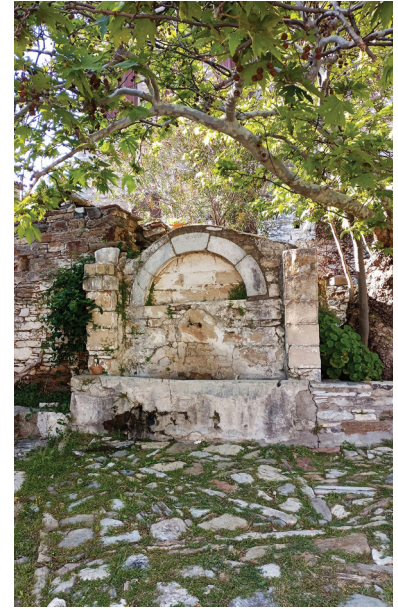
13. yüzyılın ikinci yarısında Türklerin eline geçen Muğla, az bir zaman sonra Türk-İslam şehri hüviyetine kavuşmuş görünmektedir. Bunda şehirde farklı ihtiyaçlar için kurulan vakıfların rolü büyüktür. Muğla'ya ait 16. ve 17. yüzyıllara ait bilgiler hurufat defterlerindeki verilerle kıyaslandığında, mahalle sayısında fazlaca bir artış olmadığı ve şehrin çok fazla büyümediği görülmektedir. Kurulan vakıflar içerisinde cami ve mescit gibi ibadet yerlerinin diğer vakıf yapılarına göre sayıca fazla olduğu dikkat çekmektedir. 18. yüzyılda Muğla'da kaza merkezi ve kır iskân bölgelerindekiler de dâhil olmak üzere toplam 75'e yakın cami ve mescit bulunmaktadır. Köy sayısı 40'a yakın olan Muğla'da 12 köyde cami ve mescit bulunması, kır iskân bölgelerinin büyük kısmında cami ve mescit olmadığını göstermektedir.

Karabağlar Yaylası'nda 13 tane cami ve mescit bulunması, buranın günümüzde olduğu gibi 18. yüzyılda da Muğlalılar için önemli bir yerleşim yeri olduğunu göstermektedir. Kurulan birçok vakıf eserine gelir kaynağı olarak Karabağlar Yaylası'ndaki araziler tahsis edilmiştir. Karabağlar Yaylası'nda camiler yanında açık hava namazgâhları da bulunmaktadır.

Karabağlar Yaylası'nda akarsu olmadığı için su ihtiyacı kuyulardan karşılanmıştır. Kurulan kuyu vakıfları, bunun en büyük göstergesidir. Su yapıları ile ilgili birçok kayıt, çeşmelerin ve su yollarının bakımsız olduğunu göstermektedir. Defterlerde 10 çeşme, altı kuyu ve bir sebilhane vakfına rastlanmıştır. Belirtilen bu su yapılarının Muğla'nın su ihtiyacını karşılamaktan uzak olduğu düşünülebilir. Muhtemelen bazı su kaynakları defterlerde yer almamaktadır.

Eğitim kurumu olarak defterlerde 11 medrese, altı mektep ve bir muallimhane zikredilmiştir. Bir mektep dışındaki eğitim kurumlarının tamamı şehir merkezindedir. Muğla hurufat defterlerinde medreselerle ilgili atamalara rastlanması ilginçtir.

Muğla'ya ait hurufat defterlerinde bu yapılardan Sultan Süleyman ve Lonca ile Kapan Hanı isimli iki hanın yanı sıra; Hamam-ı Atik ve Hamam-ı Cedid adlı iki hamama ait kayıt bulunmaktadır. Bunlar

dışında Oyuklu Yolu ve Erikli Dağı Yolu tamirine ve Pisi Köyü yol kemeri tamirine dair kayıtlara rastlanmaktadır. Osmanlı şehirlerinde halkın yoğun olduğu çarşı ve cami gibi yapılar içerisinde vakıf olarak inşa edilmiş ihtiyaç alanlarına da rastlanmaktadır. Bunun örneklerinden birine de Muğla'da rastlanmaktadır.

İlyas Bey Hamamı (Hamam-ı Atık), hurufat defterlerinde "İlyas Bey Hamâm-ı Atiki" şeklinde geçmektedir. Kayıtların hamamın mütevellisi ile ilgili olduğu görülmektedir. Mütevelliler vakfa evladiyet üzere tasarruf etmektedirler. Hamamla ilgili ilk kayıt, 1691 tarihli olup ahalinin mütevellisi Halil'in vakıf yönetiminde kusurlu olduğunu kadiya bildirmeleri üzerine, yerine Ahmet isimli bir kişi göreve getirilmiştir. Hamam vakfı evladiyet üzere tasarruf edildiğinden, tevliyetlerin sekiz sehime kadar ayrıldığı görülmektedir. Hamamla ilgili kayıtların sayısı 15 kadar olup, 1765 tarihine kadar gelmektedir. 1765 ve 1170 tarihli iki kayıt, hamam vakfı gelirlerinin Muğla'daki Hacı Kahraman Medresesi'nde tedris faaliyeti yürüten müderrise tahsis edildiğini göstermektedir.

Elvan Bey Hamamı (Hamam-ı Cedid) ise 1768 tarihli kayda göre Ahi Sinan Mahallesi'nde Elvan Bey tarafından yaptırılmıştır. Hamamın mütevellisi için 1704-1760 yılları arasında sekiz atama yapılmıştır. Elvan Bey Hamamı

Vakfı'ndan ayrılan 300 kuruş ile her gün vakfın ruhuna Enam suresinin okunması için bir cihet oluşturulmuştur. Kayıtlara göre sureyi okuyan kişi, günlük bir akçe yevmiye alacaktır. Sureyi okuyacak kişiye dair, 1725-1775 tarihleri arasında sekiz atama kaydı bulunmaktadır.

Muğla'nın köklü geçmişinde dikkat çeken bir diğer vakıf türü yollarla ilgilidir. Bu yollar, Muğla halkının sıkça kullandığı yollar olmalıdır ki buraların bakımı için vakıflar kurulmuştur. Hurufat defterleri daha çok vakıflara yapılan atama kayıtlarını içermektedir.

Oyuklu Yolu Tamiri Vakfı, Karabağ Yaylası'nda bulunan Kethüda Yeri Oturağı denilen Yaylak Yurdu, Muğla'da Oyuklu Yolu tamirine vakfedilmiştir. 1704-1822 tarihleri arasında yol tamirine tahsis edilen bu vakfın mütevelliliği için dokuz atama yapılmıştır.

Erikli Dağı Yolu Tamiri Vakfı ise Erikli Dağı diye bilinen dağda, yolun harap olan yerlerini tamir için Düğerek Tımarı'nda Karabağ Yaylası'nda Kethüda Yeri Oturağı denilen Yaylak Yurdu vakfedilmiştir. Bu vakfa 1765-1780 tarihleri arasında dört mütevellisi tayini yapıldığı görülmektedir. Oyuklu Yolu ve Erikli Dağı Yolu tamiri için yapılan vakıf yerinin aynı olması, Oyuklu Yolu'nun Erikli Dağı üzerinde olabileceğini düşündürmektedir.

Ayrıca Pisi Köyü Yol Kemer Tamiri Vakfı, Arslanlı Derbent'te "tarik

kemerin" tamir ve bakımına, aynı köydeki bir parça tarla vakfedilmiştir. Yapılan bu vakfa 1765 ve 1790, 1801, 1822 tarihlerinde dört mütevellisi tayin edilmiştir. Son olarak Muğla Çarşısı Vakfı'na dair hurufat defterlerinde iki kayıt bulunmaktadır. 1796 tarihli kayda göre Yağcı Osman, Muğla Çarşısı'nda bir dükkân ile birkaç umumi ihtiyaç alanı yaptırmış ve dükkân kirasını bu yerlerin temizliğine vakfetmiştir.

Doç. Dr. Ertan Gökmen'in Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi'nde yayınlanmış 18. Yüzyılda Muğla'da Dinî ve Sosyal Yapılar başlıklı yazısından derlenmiştir.

SU MEDENİYETİNİN İNCİLERİ

Osmanlı döneminde han ve kervansaraylara, genellikle yerleşim yerlerinin ticaretle ilgili bölümlerinde ve külliyelerin içinde rastlanmaktadır. Hamamlar ise devletin sınırlarının ulaştığı her yerde irili ufaklı olarak inşa edilmişlerdir. Hamamların çokça yapılmasının nedeni, iyi gelir sağlama idi. Bu yüzden hamamlar, çoğunlukla hayır eserlerine gelir kaynağı olarak tahsis edilmişlerdir.

Mücevher Gibi Işıldayan Vakıf Eserleriyle AYDIN

Bitmeyecekmiş gibi görünen sahiller, renk ve ışık oyunlarının bulunduğu kaleler, mitolojik hikâyelerle efsunlanmış antik kentler ve nesilden nesle aktarılan vakıf eserleri... Gerçekten de Aydın'da apayrı bir dünya var: Mimari çeşitliliğin birbirini tamamladığı alegorik bir dünya. Bir diğer ifade ile vakıf eserlerindeki sanatsal öğelerin gerçek hayattan kesitleri temsil etmesi. Ara Güler, Aydın'ın bu görsel zenginliğini biliyordu ve efsaneleşen pek çok fotoğrafını burada çekti. "Aphrodisias Çılgılığı" adlı kitabında şehrin göz kamaştıran tonlarını şöyle tasvir etti: "Koyu sarı güneş, şehrin üstüne altın rengi bir büyü serpiyordu. Gök koyu maviydi, ama sarı ışığın huzmeleri aydınlık ve parlaktı."

MELİH USLU

Kuşadası'nda Güvercinada Kalesi.

Bugüne dek dünyada muhteşem kadraiların peşinde pek çok yer keşfetmiş olabilirsiniz. Ancak bir Aydın seyahati yapmaya karar verirsiniz, emin olun hepsinden farklı ve unutulmaz olacaktır sizin için... Çünkü bir Aydın yolculuğu derinlikli kültür katmanları arasında gezinmek, en güzel gökyüzünün altında doğadaki muhteşem değişimlere tanıklık etmek demektir.

Gerçekten de yeryüzünün renklerini kovalamaya alışkın gözler için Aydın, bir görsel harikalar galerisinden farksızdır. Tarih boyunca sayısız uygarlığa bereket dağıtan Söke Ovası'nın Ege Denizi'ne açıldığı yerlerde manzara şöleni başlar. Asırlık taş evleri ve zeytinliklerle kaplı tepeleriyle Toskana vadilerini anımsatan Doğanbey'in etekleri, oluşum hâlinde bir dünya gibidir. Büyük Menderes Nehri'nin taşıdığı alüvyonlar nedeniyle deniz, kara ve lagün içe içe geçer. El değmemiş harabelerle dolu tepelerden Karine Gölü'ne uzanan yol, sazlıkların ve nar ağaçlarının arasından su kıyısına uzanır. Burası, flamingo sürülerinin uğrak noktasıdır. Dalyanın

ağındaki balıkçı kolonisi ise Steinbeck öykülerinden çıkmış gibidir...

Uzaktan bakınca Ege Bölgesi'nin en büyük gölü Bafa'nın bir zamanlar büyük ve korunaklı bir körfez olduğuna inanmak zordur. Gizemli bir kayalar ormanını çağrıştıran kutsal Latmos (Beşparmak) dağlarının eteklerindeki göl ve kıyıları ise sayısız hazine saklar. Manastırlarla süslü adacıklar, 7 bin 500 yıllık mağara resimleriyle bezeli kaya kovukları, Herakleia Antik Kenti'nin dört bir yana saçılmış kalıntıları ve Anadolu mitolojisinin en güzel hikâyeleri yol boyunca gezginlere eşlik eder.

Filozoflar yurdu Milet, Büyük İskender'in gözdesi Priene, Antik Çağ'ın en büyük tapınaklarından biri olan Didyma, Aydın'ın simgesi Tralleis, adını Menderes Nehri'nden alan antik şehir Magnesia Meander, eski bir Karia kenti olan Alabanda, etkileyici ova manzaralarıyla ünlü Alinda, gizemli mezar anıtlarıyla Gerga ve antik çağ tarihçisi Strabon'un gözde şehri Nysa, Aydın rotanızı zenginleştirecek yerlerden birkaçıdır.

Bütün bu antik şehirlerde ortaya

çıkarılan eserlerin sergilendiği Aydın Arkeoloji Müzesi'nin yanı sıra; Nasuh Paşa Külliyesi'nin bir parçası olan Zincirli Han, her biri nadide birer vakıf eseri olan tarihi camiler, hanlar, hamamlar, çeşmeler ve çok daha fazlası Aydın'da sizi bekler. Ayrıca 1756 yılında inşa edilen Cihanoğlu Külliyesi'ni, Efeler'de bulunan Türkiye'nin ilk Matematik Müzesi'ni, Kuşadası'ndaki Oleatrium Zeytin ve Zeytinyağı Müzesi'ni, Milet Antik Kenti yakınında yer alan İlyas Bey Camii'ni ve Germencik kaplıcasını gezi listenize ekleyerek Aydın seyahatinizi çeşitlendirmek elinizdedir.

Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Güzelhisar adıyla anılan Aydın, Cumhuriyet sonrası yiğit efeleriyle nam salmıştır. Efe kültürü yörede gerek danslarıyla gerekse körüklü çizmelerle günümüzde de yaşatılır. Ortaklar'da çöp şişin, Çine'de köfte ve böreklerin, Didim'de mevsim balıklarının, Karacasu'da nefis pidelerin tadına baktıysanız; "sakin şehir" (Cittaslow) Yenipazar'a da uğramalısınız. Deve yetiştiriciliğinin eski bir gelenek olduğu

ilçede millî mücadele yıllarında büyük başarılar sergileyen Yörük Ali Efe adına kurulmuş yerel müzeyi de gezmelisiniz.

Nazilli'ye bağlı Arpaz (Esenköy), yolunuzu uzatmaya degecek kadar ilginç bir yerdir. Burası, Osmanlı döneminde Aydın'dan Tavas'a kadar uzanan yerel bir beyliğin merkezidir. Arpaz'ın girişinde yükselen kule, bir Frenk şatosunu anımsatan görünümüyle içinde bulunduğu köy dokusuyla şaşırtıcı bir tezatlık oluşturur. 18. yüzyılda Rodoslu taş ustalarının inşa ettiği Arpaz Cihanoğlu Kulesi'nin pitoresk görüntüsünü, hemen arkasındaki dünya güzeli Türk konağı tamamlar. Nazilli'nin kapı komşusu Kuyucak, Türk edebiyatının önde gelen yazarlarından Sabahattin Ali'nin "Kuyucaklı Yusuf" romanına ilham vermiştir. Afrodite'nin efsanevi kenti Afrodisias'a yaklaştıkça Ara Güler'in burada çektiği fotoğraflar, insanın gözünde canlanır. UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'nde yer alan antik kent, Tetrapiyon denilen muhteşem anıtsal kapısıyla ziyaretçilerini büyüler. Kuşadası, şehrin dillere destan gün batımını izlemek için doğru adrestir. Zeytinliklerle kaplı tepeler arasında kıvrılan yılankavi yol, bizi göz alıcı

Kuşadası sahiliyle buluşturur. Mavi ve yeşilin, tarih ve doğanın muhteşem uyumunu yansıtan dantel gibi kıyılar, artık tam karşınızdadır. İnce uzun bir mendireğin sahile bağladığı Güvercinada, kayalar üzerinde inşa edilmiş kalesi ile doğal bir film platosu gibidir. Türkiye'nin komşu ülkelere açılan deniz kapılarından biri olan ilçe, Antik Çağ'dan bugüne Anadolu kıyılarının en canlı limanlarından biri olmuştur.

Tarihçi Herodot'un gözdesi, mitolojide tanrıların ve insanların babası olarak geçen Zeus'un dinlenme mekânı Kuşadası'na gelen gezginlerin ilk durağı, 17. yüzyılda inşa edilmiş Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı'dır. Revaklarla çevrili geniş iç avlusuyla bir Orta Çağ kalesini anımsatan kervansarayı gördükten sonra, çarşının içinden geçerek Eski Kuşadası evleriyle bezeli Camiatik Mahallesi'ne yürünür. Ardından da sarp kanyonların dağları yararak eşsiz koylar oluşturduğu Dilek Yarımadası'na geçip, Bizans döneminde önemli bir inanç merkezine dönüşen Kadıkalesi'nde Sisam (Samos) Adası'na karşı benzersiz manzaranın tadını çıkarılır.

Ceasarec'ten Güzelhisar'a, Tralleis'te Aydın'a KUDRETLİ HÜKÜMDARLARIN GÖZDESİNİN KRONOLOJİSİ

MÖ 4 bin 500

Dedekuyusu Höyüğü'nde
ilk yaşam izleri

MÖ 5. yüzyıl

Spartalıların şehri
ele geçirmeye çalışması

MÖ 260

Magnesia Savaşları'ndan sonra şehrin
Bergama Krallığı'nın eline geçmesi

MS 1. yüzyıl

Roma hâkimiyetindeki şehrin
Tralleis adıyla anılması

1282

Şehrin Menteşe Bey tarafından
kesin olarak Türk hâkimiyeti altına alınması

17. yüzyıl

Şehrin Güzelhisar adıyla
şöhret kazanması

1857

İzmir-Aydın
demiryolunun tamamlanması

20. yüzyıl başları

Şehrin nüfusunun 40 bine ulaşması

7 Eylül 1922

Aydın'ın kısmen yıkılmış ve nüfusu
çok azalmış bir halde Türk kuvvetleri
tarafından kurtarılması

MÖ 8. yüzyıl

Kuzey kavimlerinin Trakya üzerinden
bölgeye gelmeye başlaması

MÖ 344

Büyük İskender'in şehri Pers
egemenliğinden kurtarması

MÖ 26

Şiddetli bir depremde hasar gören
şehrin İmparator Augustus'un
yardımıyla onarılması

12. yüzyıl

Selçukluların idaresine giren şehrin
Bizanslılar tarafından geri alınması

1309

Şehrin, bölgeye hâkim olan Aydınoğlu
Mehmet Bey tarafından ele geçirilmesi

1811

Şehrin sancak ilan edilmesi

1867

Aydın'ın vilayet olarak
kabul edilmesi

1919

İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra
şehrin işgal edilmesi

2017

Afrodiasias'un UNESCO Dünya Kültür Mirası
Listesi'ne dahil edilmesi

Girişimci Desteklerine

KATIL

Siz de Vakıf Katılımlı olun,
iřletmelere özel avantajlı finansman seçeneklerinden
yararlanıp işlerini büyütenler arasına katılın.

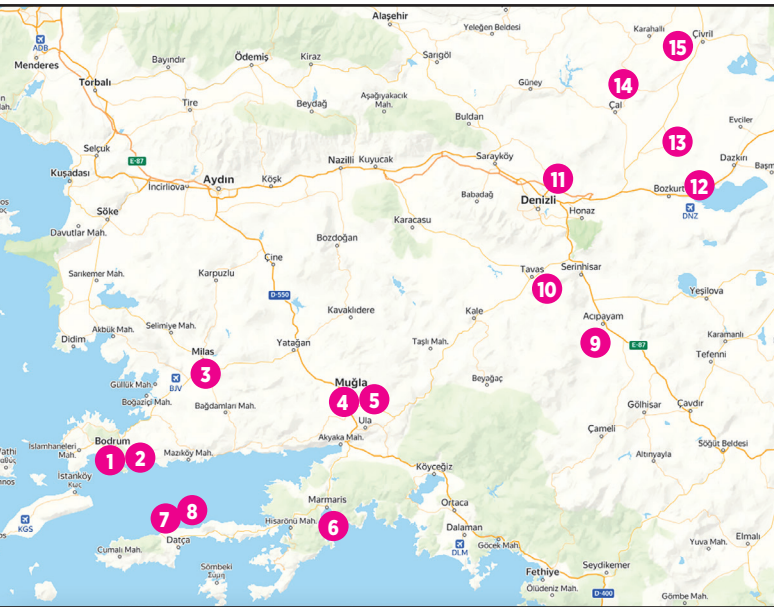
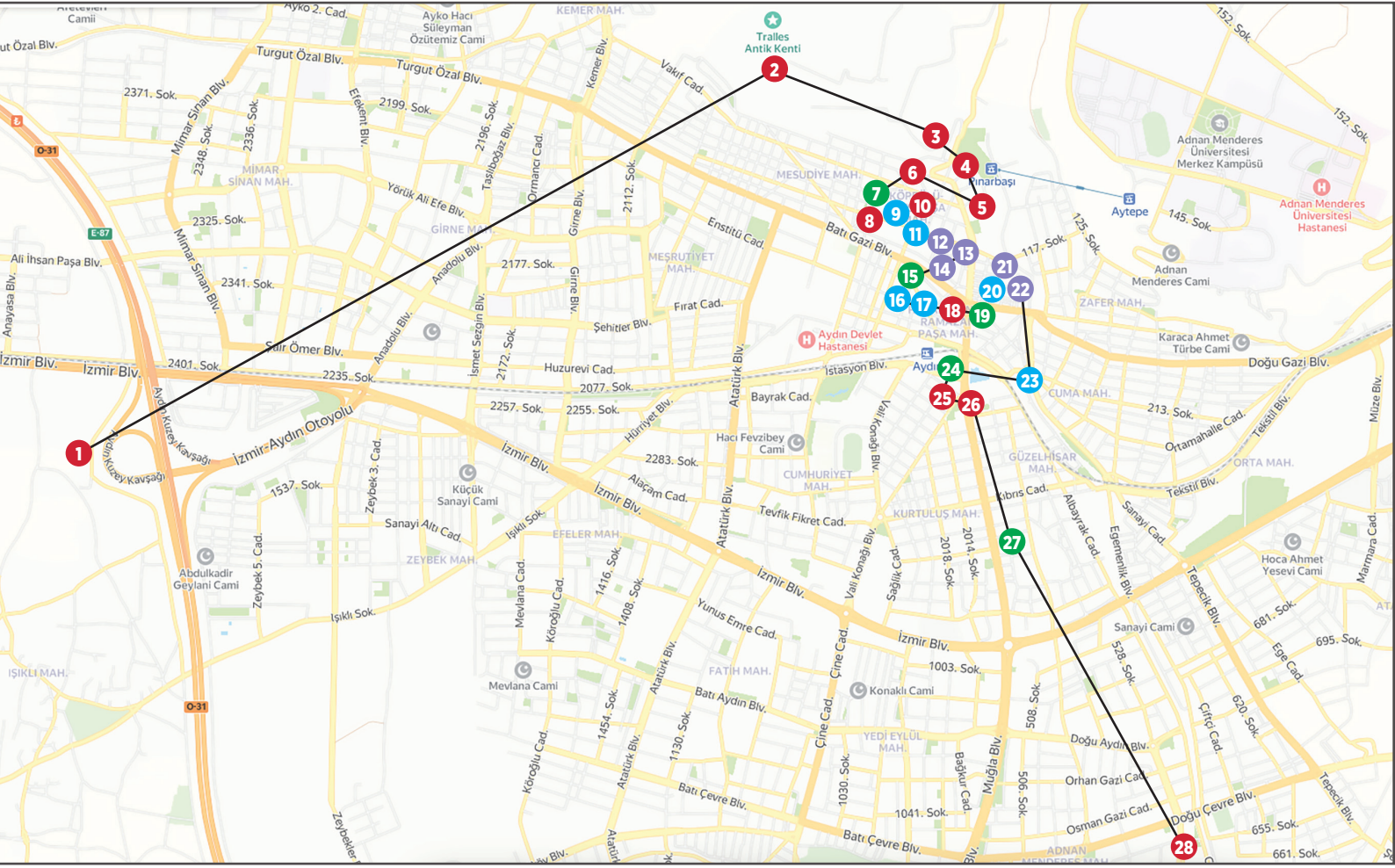

0850 202 1 202 | 444 44 77 | vakifkatilim.com.tr

VAKIF KATILIM

ROTA HARİTASI

MUĞLA'DAN DENİZLİ'YE VAKIF KÜLTÜR ROTASI

MUĞLA

Bodrum

- 1- Tepecik Camii
- 2- Türkkuyusu Camii

Milas

- 3- Firuzbey Camii

Menteşe

- 4- Kurşunlu Camii
- 5- Mentеше Şahidi Camii

Marmaris

- 6- Çarşı Camii

Datça

- 7- Eski Datça Camii
- 8- Reşadiye Camii

DENİZLİ

Acıpayam

- 9- Yazır Hacı Ömer Ağa Camii

Tavas

- 10- Mestanağa Camii

Pamukkale

- 11- Akhan Kervansarayı

Çardak

- 12- Çardak Kervansarayı

Baklan

- 13- Boğaziçi Camii

Çal

- 14- Savranzade Camii

Çivril

- 15- Çarşı Camii

Binlerce Yıllık Tarihi ve Kültürel Mirasıyla UYGARLIKLAR VADİSİ ROTASI

Ege Bölgesi'nin incisi Aydın, Batı Anadolu'nun köklü medeniyetlerine ev sahipliği yapmış, keşfedilmeye değer illerimizden biridir. Şehrin bereketli toprakları, her daim medeniyetlerin odak noktası olmuştur. Aydın'da kurulan ve tarihe damgasını vuran bu medeniyetlerin izlerini takip etmek hiç de zor değildir. İşte uygarlıklar kavşağında vakıf eserleriyle taçlanan güzergâhın kültür durakları...

EFELER (Aydın-Merkez)

- 1 Tales Matematik Müzesi
- 2 Tralleis Antik Kenti
- 3 Tahir Paşa Konağı
- 4 Kent Belleği ve Araştırma Merkezi (Bosnalı Konağı)
- 5 Hükümet Konağı
- 6 Efeler Konağı (Veysi Paşa Kültür ve Sanat Evi)
- 7 Cihanoğlu Külliyesi
- 8 Eyüp Şahin Evi
- 9 Cihanzade Mehmed Bey Çeşmesi
- 10 Ekrem Çiftçi Evi
- 11 Atike Hanım Çeşmesi
- 12 Zincirli Han
- 13 Gümrük Önü Hamamı (Çifte Hamam)
- 14 Bey Hamamı (Cemal Bey Hamamı)
- 15 Hasan Çelebi Camii (Eski Yeni Camii)
- 16 Afife Hanım Çeşmesi
- 17 Fatma Hanım Sebili
- 18 Emnalar Evi (Rifat Bey Konağı)
- 19 Ramazan Paşa Camii
- 20 Ramazan Paşa Mahallesi Sebili
- 21 Rum Hamamı
- 22 Tabakhane Hamamı
- 23 Tabakhane Köprüsü
- 24 Bey Camii (Süleyman Bey Camii)
- 25 İl Halk Kütüphanesi
- 26 Şehitler Anıtı
- 27 Kırmızı Minareli Camii (Ağaçarası Camii)
- 28 Madran Palas

KARACASU

- 29 Hacı Ali Ağa Camii

NAZILLI

- 30 Yeşil Türbe

YENİPAZAR

- 31 Abdurrahman Bey Camii

KÖŞK

- 32 Çarşı Camii

- 33 Şemsi Paşa Camii

ÇİNE

- 34 Ahmet Gazi Camii

KOÇARLI

- 35 Cihanzade Hacı Mustafa Ağa Camii

- 36 Dedeköy Cihanoğlu Camii

KUŞADASI

- 37 Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı

SÖKE

- 38 Çeltikçi Camii

- 39 Hacı Ziya Bey Camii

DİDİM

- 40 Balat İlyas Bey Camii

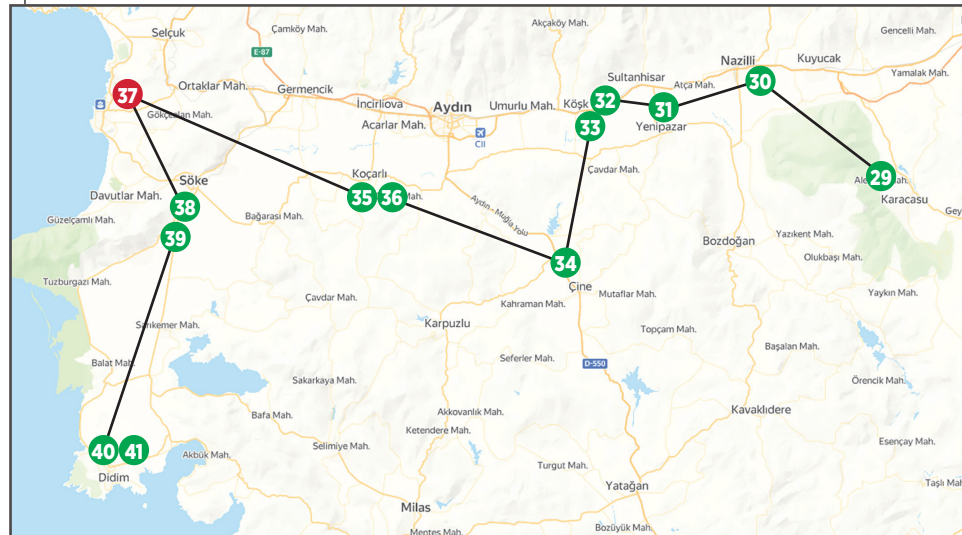
- 41 Didim Kilise (Hisar) Camii

CAMİLER,
KÜLLİYELER,
TÜRBELER

KÖPRÜLER,
ÇEŞMELER

HANLAR,
HAMAMLAR

MÜZELER, EVLER,
KONAKLAR,
KERVANSARAYLAR

Milet Antik Kenti'ne Komşu İLYAS BEY KÜLLİYESİ

Didim'in Balat köyünde bulunan İlyas Bey Külliyesi, tek mekânlı ve tromp geçişli kubbeye örtülü camilerin en dikkat çekici örneklerinden birine sahiptir. 1404 tarihinde Menteşe Beyi İlyas Bey tarafından inşa ettirilen yapı, Milet'in güney kesiminde yer alır.

BEYLİKLER DÖNEMİ MİMARİSİ

Cami mimari özellikleri, bilhassa cephe düzenlemeleri, ferah iç mekânı ve dönemi için oldukça büyük ölçüdeki kubbe çapının yanı sıra; süslemeleriyle de Beylikler Dönemi mimarisinin sonraki gelişmeler açısından önemli yapılarından biridir.

İlyas Bey Camii Vakfı adına kayıtlı olan külliye, cami, medrese, iki hamam ve imaret olduğu sanılan bir yapıdan meydana gelmektedir. Cami ile medrese ortak bir avlu etrafında toplanmış olup külliye'nin diğer yapılarından bir kuşatma duvarı ile ayrılmıştır. Medresenin kuzeydoğu ve kuzeybatısında avluya girişi sağlayan birer kapı, diğer yapıları kuşatan ve muhtemelen yapı topluluğunun haziyesi olan, dıştan yine bir çevre duvarıyla sınırlandırılmış büyük bir dış avluya açılmaktadır. Kuşatma duvarının doğu yüzünde, yaklaşık eksendeki hafif dışa taşkın kapı, bir yolla

medresenin bugün kuzeydoğu kapısına bağlanır.

Külliye'deki tek inşa kitabesi, caminin kuzey cephesinde ortadaki kemer alınlığında yer alır. Mermer üzerine sülüsle üç satır halinde yazılmış olan kitabeden, yapının inşasına 1404 yılında başlandığı anlaşılmaktadır. Külliye'nin ana unsurunu teşkil eden cami, kare planlı ve tek mekânlı olup üzeri kiremit kaplı bir kubbeye örtülüdür. 14 metre çapında olan kubbe, içten üçgen ve mukarnas dolgulu tromplarla geçilen, dıştan iki kademeli sekizgen kasağa oturmaktadır. Kuzey cephesinin orta

bölümü duvar kütlesinden taşkındır ve sivri kemerli bir eyvan gibi değerlendirilmiştir. Avlu zemininden üç basamakla yükseltilmiş olan giriş, iki sütunla üç bölüme ayrılmıştır. Üstte aynalı kemerli alınlıklı, altta ise basık kemerli açıklıklar olarak ele alınan bu üç birimden iki yandakiler geometrik şebekeleriyle birer pencere, ortadaki birim ise lentolu ve söveli bir kapı şeklinde düzenlenmiştir.

TAÇ KAPININ GÖRKEMİ

Taş ve çini süslemelerle de karşılaşılan yapının taç kapısında üçgen, altıgen, altı 20 kollu yıldız ve ok ucu motifleriyle oluşturulmuş geometrik bezemeler yoğunluktadır. Bununla birlikte doğu kemerin altındaki mukarnaslı parçada lale, doğu nişin köşelikleriyle taç kapının iki yanından başlayıp kuzey cepheyi dolaşan şeritte kıvrık dallar ve

palmetlerle biçimlendirilmiş bitkisel bezemeler görülür. Diğer cephelerdeki pencerelerde mukarnas, yazı, geometrik ve bitkisel süsleme dikkati çeker. Bu cephelerde üst pencerelerde kırmızı, mavi ve yeşil renkli taşlar ve firuze mavisi çiniler kullanılmıştır. Ayrıca içeride bazı pencerelerin alınlıklarında ve tavanlarında zengin yazılar, geometrik kompozisyonlar bulunmaktadır.

İç mekânda girişin güneyinde, döşemesi harimin diğer bölümünden alçak tutulmuş dikdörtgen bir alan dikkat çeker. Eksende yer alan mihrap hafif öne taşkın olup tamamen mermerdir. Kısmen harap durumda bulunan mihrabın kavsarası sekiz sıra mukarnaslı, köşeleri de bitkisel dolguludur. Mihrap yazı, geometrik ve bitkisel motiflerle süslüdür. Nişin üzerinde, etrafı mukarnaslı kitabenin iki yanındaki kemerli nişlerde asılı birer

kandil motifi bulunmaktadır. En dışta ince geometrik kompozisyonlu şerit ve dört sıra mukarnaslı geniş bir bordürle dört yönden çevrelenen mihrabın üstü bir dizi palmetle taçlandırılmıştır. Bugün dördü tam, ikisi yarım olan bu palmetlerin eski bir fotoğraftan sekizi tam, ikisi yarım olarak daha sık diziye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca mihrabı çevreleyen mukarnaslı bordürün iki yandaki küçük nişlerin altına rastlayan bölümleri zamanla harap olmuş ve düz mermer levhalarla kaplanmıştır. Mihrap nişinin iki yanında bulunan köşe sütunçeleriyle bunların kaide ve başlıklarının bir bölümü de vaktiyle kırılmış ve son dönemde yeniden yapılmıştır. Caminin kuzeyinde yer alan medrese, düzgün olmayan bir "U" şeklindedir. Dershanenin dışa taşkın oluşu, biçimi ve örtü sistemiyle vurgulanışı, mekânlarda çok sayıda nişler bulunuşu ve camiyle ortak bir avluyu paylaşması açısından Beylikler Dönemi ve sonrası medrese mimarisi alanında önem taşıyan bir örnektir.

Özetle İlyas Bey Külliyesi, farklı fonksiyonlardaki yapılarının bu özelliklerine göre yerleştirildiği ve yerleşimdeki konumu açısından şehir dokusunun gelişimine katkısı dolayısıyla döneminin önemli örneklerinden biri olarak değerlendirilmelidir.

ÇİFTE HAMAM

Cami ile medresenin kuzeyinde ayrı bir kuşatma duvarı içinde kuzeydoğu köşede yer alan hamamlardan büyük olanı Büyük Hamam veya İlyas Bey Hamamı olarak tanınır.

Efeler'den Yenipazar'a ÇAĞLARI AŞAN 13 VAKIF KÜLTÜR ESERİ

1 ZİNCİRLİ HAN

Efeler merkez ilçesine bağlı Hasaneferdi Mahallesi'nde yer alan tarihî yapının mülkiyeti, Nasuh Paşa Vakfı'nda bulunmaktadır. Kapı kemerinin tepe noktası üzerinde, dikdörtgen bir çerçeve içine yazılmış inşa kitabesi göze çarpmaktadır. Bu kitabeğe göre Zincirli Han, 1708 tarihinde Nasuh Paşa tarafından yaptırılmıştır. Moloz taştan yapılmış olan beden duvarlarında yer yer tuğla da kullanılmıştır. Hanın giriş cephesinin cadde üzerine rastlayan zemin katında dükkânlar sıralanmaktadır. Sivri kemerli ve kesme taştan yapılmış cümle kapısının kenar profilleri ince hatlarla belirtilmiş ve kapının her iki yanına iki silindirik niş açılmıştır. Giriş kapısı arkasındaki çapraz tonozlu kısım, büyük bir sivri kemerle iç avluya açılmakta ve eyvan şeklini almaktadır. Avlu etrafında iki katlı, sütunlu revaklar arkasında han odaları sıralanmaktadır. İç avlu etrafında hanın birinci katının güney cephesinde dışa açılan dükkânlar bulunduğu iç kısımdaki duvarlar sağdır. Buna mukabil diğer cephelerde sivri kemerli birer kapı ve mermer söveli pencereleri ile revaklara açılan 18 adet oda sıralanmaktadır. Bu odalardan köşelerde bulunanlar, diğerlerine nazaran daha büyük ölçüdedir. İkinci katta oda adedi güney cephedekilerle biraz daha artmakta ve sayısı 33'e ulaşmaktadır. Her odanın içinde, üst kısımları duvarlara gömülmüş konsollu yaşmakları olan ocaklar ve dolap nişleri bulunur. Avlunun güneydoğu köşesinden bir koridorla şu an restoran olarak kullanılan ahır kısmına geçilmektedir. Açık bir avlu ile kapalı bir bölümden meydana gelmiş olan ikinci kısmın, geçmişte hana gelen yolcuların hayvan ve arabalarına tahsis edildiği anlaşılmaktadır.

2 EFELER SIBYAN MEKTEBİ

Halk arasında daha çok Efeler Sıbyan Mektebi ismiyle anılsa da tam adı, Fatma Hanım Sıbyan Mektebi, Sebili ve Afife Hanım Çeşmesi'dir. Sıbyan mektebi, çeşme ve sebilden oluşan yapılar, Efeler ilçesi Hasan Efendi Mahallesi'nde, Eski Yeni Camii'nin güneybatısında yer almaktadır. Sebül, Afife Hanım adına daha önce yapılmış; sıbyan mektebi de bu çeşme üzerine daha sonra Fatma Hanım adına inşa edilmiştir. Fatma Hanım, Cihanoğlu Mustafa Bey'in eşidir. Minare benzeri süslemeleri ile dikkat çeken vakıf kültür eserinin kitabesi yoktur. Alt katındaki sebil, 1801 tarihli.

INFOGRAFİK

Aydın'ın tescilli eserleri

Cami	62
Hamam	4
Türbe	5
Medrese/mektep	5
Kütüphane	1
Han/dükkan	1
Mezarlık/hazire	3
Kervansaray	3
Çeşme/sebil	13

3 RAMAZAN PAŞA CAMİİ

Efeler ilçesinde, çarşı içerisindeki Ramazan Paşa Camii'ni 1595'te Üveys Paşa'nın kardeşi Ramazan Paşa yaptırmıştır. Cami, 1899 depreminde tamamen yıkılmıştır. Günümüze ulaşan camiyi Sökeli Halil Paşa yaptırmıştır. Eklektik bir üslup görülen camide, Avrupa mimarisinden yararlanılmak istenmiştir. Cami kare planlı olup, kesme taştan yapılmıştır. Kubbe kasnağındaki yuvarlak pencereler barok kıvrımlarla çevrelenmiştir. Ahşap giriş kapısı, oyma işleri ile bezenmiştir. Yapının üzeri büyük bir kubbe ile örtülmüştür. İç mekânı, barok üslubu anımsatan 10 uzun pencere ve su damlacığı şeklindeki küçük pencereler aydınlatmaktadır. Alçı kabartmalar, renkli cam işçiliği ve ağaç oymacılığı bakımından süslemeler önemlidir. Caminin iç bezemesi bütünüyle barok üsluptadır. Kurtuluş Savaşı sırasında, 22 Mayıs 1919'da direniş toplantısı bu cami içerisinde yapılmıştır.

4 SÜLEYMAN BEY CAMİİ

Efeler merkez ilçesinde Adnan Menderes Bulvarı'nda bulunan tarihi yapının mülkiyeti, Hacı Süleyman Bey Vakfı'na aittir. 1683 tarihinde, Cezayir Beylerbeyi Mustafa Paşa'nın oğlu Süleyman Bey tarafından Mimar Koca Sinan'ın kalfalarından olduğu rivayet edilen bir mimara yaptırılmıştır. Bütünüyle dikdörtgen teşkil eden eserin ibadet mekânı kare planda olup, beden duvarları tamamen kesme taştan yapılmıştır. Ana mekânını basık bir kubbenin örttüğü eserin beden duvarı, iki kademe halinde yükselmekte, kubbe 16 kenarlı yüksek bir tambur üzerine oturmaktadır. Gerek beden duvarlarının her iki kademesindeki saçaklar ve gerekse kubbe saçakları, klasik taş silmelerle nihayetlenmektedir. Duvarlarda yer alan pencerelerden birinci sıradakiler, diğerlerinden daha büyük ölçüde ve dikdörtgen şeklinde olup sivri kemer alınlıklıdır. Her kenarda üçer tane olan birinci sıra pencerelerin üzerindeki ikinci sıra pencereler alçı şebekelidir. Kubbe kasnağının her kenarı üzerine açılmış 16 pencere ile caminin içi bol ışık almaktadır. Kuzey cepheyi tamamen kapatan klasik baklava sütun başlıklarının taşıdığı kesme taştan sivri kemerler, üç bölüm meydana getirmektedir. Beden duvarlarının ikinci kademesi hizasına kadar yükselen son cemaat yerinin üzerini pandantifli küçük kubbeler örtmektedir. Geleneğe uygun olarak orta kubbe, diğerlerinden biraz daha yüksek tutulmuştur. Kuzeybatı köşede beden duvarlarına yapışık veya beden duvarlarının bir parçası halinde bulunan minarenin kaidesi beş kenarlı çıkıntı halinde, beden duvarları hizasına kadar yükselmektedir. Kaideye göre çok kısa kalan pabuçtan, kubbe kasnağının kenar silmesi hizasında yuvarlak bir silmeyi takiben gövdeye geçilmekte ve çok kenarlı gövdenin üzerinde şerefe altı zengin mukarnaslarla

Fotoğraf: MURAT SELEK

bezenmiş bulunmaktadır. Son cemaat yerinin orta bölümüne açılan ve beden duvarlarından hafif çıkıntı yapan kesme taştan yapılmış cümle kapısı, üzeri dilimli yüksek bir niş meydana getirmektedir. Niş köşeleri iki sütunçe ile süslenen kapının mermer söveleri üzerinde yay kemerli esas kapı yer almaktadır. İki küçük rozet ile süslü kapı kemerlerinin üstünde, iç mekâna açılan yay kemerli bir pencere bulunmaktadır. Son cemaat yerinin iki yanında bulunan pencereler ise kesme taştan ve iki mihrabiye şeklinde olup, üst kısımları zengin stalaktitler halinde işlenmiştir. Üç rozet ile süslü köşe dolguları üzerinde küçük bir yazı frizi bulunur. İçeride kubbe intikali tromplarla sağlanmakta olup, kubbe içi kalem işleri ile süslüdür. Zengin ve gösterişli olan bu kalem işleri orijinal olmayıp sonradan yapılmıştır. Minber ve mihrap mermerden yapılmış, süslü ve gösterişli bir yapıya sahiptir.

5 ÇİHANOĞLU MUSTAFA AĞA (ÇARŞI) CAMİİ

Mülkiyeti, Cihanzade Hacı Mustafa Ağa Vakfı adına kayıtlı olan eser, Koçarlı İlçesine bağlı Orta Mahalle'de yer alıyor. 1584 yılında mescit olarak yapılmış ve Cihanzade Halil Bey zamanında, 1773 yılında cami çevrilmiştir. 1790 yılında onarım gören cami, son şeklini 1834 yılında Cihanzade Mustafa Ağa'nın elinden almıştır. Mustafa Ağa, camiye medrese ve şadırvan yaptırarak külliye çevirmiştir. Caminin taç kapı kilit taşında, inşa tarihi olarak 1834 yazmaktadır. Günümüzde külliye'den geriye cami, sekizgen planlı bir şadırvan ve İbrahim Ağa'nın yaptırdığı sebîl ayakta kalmıştır. Son olarak 2008 yılında Aydın Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından onarım görmüştür. Caminin batısında Cihanzade Ailesi'ne ait hazine ve sebîl, kuzeyinde ise cami avlusu bulunmaktadır. Cami eğimli bir araziye, platform üzerine inşa edilmiştir. Yapı, dikdörtgen bir plana sahiptir. Cami harim, son cemaat revakı ve minareden oluşmaktadır. Kuzeyde ve batıda avluya açılan giriş kapısı vardır. Kuzeyde bulunan şadırvana bitişik doğu-batı yönlü merdiven ile son cemaat revakına çıkılır. Yapı ve minarede, kırma taş ve tuğla malzeme, minare gövdesinde düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır. Kapı iki kanatlı olarak künde-kârî tekniğiyle yapılmıştır. Kapı kanatlarında üçgenler ve karelerden oluşan geometrik desenler içerisinde kabartma tekniğiyle çiçek motifleri bulunmaktadır. Kapı üzerinde demir kapı kulpları yerleştirilmiştir. Harim, 16 pencere ile aydınlatılmıştır. Pencereilerin alçı şebekelerinde çiçek ve yaprak motifleri kullanılmıştır. Bu sayede hem bir süsleme hem de harim aydınlatılması sağlanmıştır. Harimin ikinci katında boş yer kalmayacak şekilde tasvirlerle yer verilmiştir. İkinci katta, kuzeyden güneye doğru ipe asılı köşelerde birer demet çiçekli bir halı, konsol üzerinde duran iki vazo içinde güller, karanfil ve ayva, bir madalyon içerisinde bir demet çiçek resmedilmiştir. Kible duvarında doğudan batıya doğru sarı kurdeleli bir demet çiçek, sarkan perdeler arasında kâse içerisinde kesilmiş karpuz ve üzerinde bıçak vardır. Minber köşkünün arkasındaki perdeler arasında bir çiçek demeti ve armut resmedilmiştir. Harimin ikinci katında dört köşesinde üçgen şeklinde ahşap oyma tekniğiyle C, S kıvrımları ve bu kıvrımların arasına çiçek kabartmaları işlenmiştir. Sekiz yüzeyde renkli kemerlere düzgün kesme taş görünümü verilmiştir.

6 DEDEKÖY ÇİHANOĞLU CAMİİ

Koçarlı İlçesine bağlı Dedeköy'de bulunan vakıf kültür eseri, 1737-1738 tarihlerinde yaptırılmıştır. Mülkiyeti Cihanzade Elhac Mehmet Ağa Vakfı'na ait olan cami, güney ve doğu cephelerden yol, batı cephesinden ev, kuzey cephesinden bahçeyle çevrilmiştir. Eğimli bir araziye konumlandırılmış yapı, enine dikdörtgen plana sahiptir. Cami harim, kadınlar mahfili, son cemaat revakı ve minareden oluşmaktadır. Harimin çevresini "U" şeklinde çevreleyen son cemaat revakı vardır. Bu son cemaat revakının kuzeyinde harime giriş kapısı yer almaktadır. Yapının kuzey cephe pencerelerinde ve harime giriş kapı çerçevelerinde mermer malzeme kullanılmıştır. Cami, moloz taş malzeme ile yığma tekniğiyle inşa edilmiştir. Duvar yüzeyleri ise alçı sıvalıdır. Yapı içten düz ahşap tavanla, dıştan dört yöne eğimli kiremit kaplı kırma çatı ile örtülmüştür. Sekizgen kasağı, sekiz yönlü eğimli kırma çatı ile örtülmüştür. Harim alanını daha fazla aydınlatabilmek için pencerelere yer verilmiştir.

7 NAZILLI YEŞİL TÜRBİ

Nazilli ilçesinin Dumlupınar Mahallesi'nde bulunan türbenin üzerinde iki adet kitabe bulunmaktadır. Bunlardan ilki giriş kapısı üzerinde olup, kitabede 1810 tarihi okunabilmektedir. Diğer kitabe, güney pencere üzerinde bulunmaktadır ve bu kitabede de 1861 tarihi yer almaktadır. İçeride bulunan ve üzerindeki tarihler okunabilen mezarlardan Şeyh Muhammed Hulusi Efendi'nin şahide taşında ise 1806 tarihi yazılmıştır. İdaremiz arşiv kayıtlarında yapılan incelemede ortaya çıkan bir raporda Şeyh Muhammed Hulusi Efendi'nin 1806 tarihinde vefat ettiği, yanındakilerin de eşi Zübeyde, keremesi Zeliha ve oğlu Tefik olduğu, diğerlerinin de torunları olduğu belirtilmiştir. Ayrıca yine aynı raporda türbenin tarihi eser olduğu da vurgulanmıştır. Mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait olan türbenin, Osmanlı'nın klasik dönem türbelerini hatırlatan bir mimari yapısı bulunmaktadır. Sekizgen bir plana sahip, kalın duvarlı türbenin üzeri kubbe ile kapatılmıştır. Sekizgen formun üzerine örtülen kubbe, dışarıdan sekizgen bir kasnakla daraltılmış, içeride ise herhangi bir geçiş elemanı kullanılmamıştır. Türbenin girişi doğu kısmında bulunmaktadır. Yuvarlak kemerli ve sade olan girişte metal bir kapı kullanılmıştır. Girişin önünde kalın bir payeye dayanan tek yuvarlak kemer, onun önünde de yekpare bir sütun bulunmaktadır. Muhtemelen giriş kısmını kapatan mekâna ait olan bu parçalar, zamanla değişime uğrayarak şu andaki durumunu almıştır. Türbenin iç kısmında altı adet mezar bulunmaktadır. Şeyhin mezarı ortada, sağda üç, solda da iki mezar mevcuttur. Mezar taşlarının şahidelerinde, Osmanlıca yazılarla mevtaların kimliğine yer verilmiştir. Şeyhin mezarının baş taşı kübik şekilde ele alınmış ve üst kısmında da beş boğumlu sarık bulunmaktadır. Kübik şeklinde ele alınmış mezar taşının her yüzeyinde şeyhten, Allah inancından, ahiretten bahseden kafiye mısralar göze çarpmaktadır.

8 KUŞADASI KERVANSARAYI

Kuşadası İskelesi yakınındaki görkemli yapı, 1618 yılında Sadrazam Öküz Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. Bu nedenle Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı olarak da anılır. Dağ Mahallesi sınırları içerisinde bulunan Osmanlı mirası, Sultan Ahmet Han-ı Salis Bin Sultan Mehmet Hana Vakfı adına tescillidir. Kalın ve yüksek duvarların çevrelediği dikdörtgen avlunun etrafında iki katlı, revaklı kapalı mekâna sahiptir. Moloz taş ve devşirme taş malzeme kullanılarak inşa edilmiştir. Küçük bir iç kale görünümünde olan kervansarayın en üst kısmı üçgen uçludur. Geniş avlu etrafında sıralanmış odaları vardır. Kuzeybatı ve güneydoğudaki köşelerinde arkadan üst kata çıkılabilen iki merdiveni bulunmaktadır. Kervansarayın girişi kuzeyde olup, mermer kapı boşluğu kemerle örülmüştür. Alt katta ve üstte toplam 56 adet odası bulunmaktadır.

9 KÖŞK ÇARŞI CAMİİ

Köşk ilçesinin Yavuzköy Mahallesi'nde bulunan taşınmaz kültür varlığı, Hacı Mustafa Efendi Vakfı adına tescillidir. Bulunduğu yörede sıkça rastlanan çarşı cami geleneğinde inşa edilen mabet, yerleşim yerinin tam merkezinde yükselmektedir. Yapılış tarihi olduğu düşünülen harim giriş kapı kemerinin kilit taşı üzerinde 1902 yılı okunmaktadır. Bu tarih, Sultan İkinci Abdülhamit Dönemi içerisinde. Son dönem Osmanlı mimari anlayışı içinde, boyuna dikdörtgen planlı, tek mekânlı, ahşap çatılı olarak inşa edilmiştir. Harim kısmı, yuvarlak kemerli ve iki katlı pencere sırası ile aydınlatılmaktadır. Her cephede altta iki, onların tam üstüne denk gelen yerde iki pencere sistemi ile aydınlatma saplanmıştır. Caminin bir metreyi aşan taş duvar kalınlıkları pencereleri etkilemiştir. Dıştan içe doğru genişleyen pencereler, ışığın iç mekândaki dağılımını kolaylaştırmaktadır. Mihrap ve minber mermer malzemeden yapılmıştır, kürsü ise ahşaptır. Caminin önünde bulunan son cemaat yeri, beş yuvarlak kemerin oturduğu, ikisi duvara birleşik, altı ahşap sütun tarafından taşınmaktadır. Minare, caminin batı beden duvarına birleşiktir. Tek şerefeli minare gövdesi, kısa bir pataklık kısmından sonra sivri külah ile sonlandırılmıştır.

10 ŞEMİ PAŞA CAMİİ

Köşk ilçesinin Yavuzköy Mahallesi'nde bulunan tarihi yapı, 1659 yılında Ahmet Şemsi Paşa tarafından yaptırılmıştır. Mülkiyeti Şemsi Paşa Camii Şerifi Vakfı'na ait olan cami, kare planlı ve tek kubbelidir. Eserin son cemaat yeri ile birlikte tamamı boyuna uzanan bir dikdörtgen teşkil etmektedir. Mimari tarzı, Aydın şehir merkezindeki vakıf kültür eserleriyle benzerlik göstermektedir. Beden duvarları yığma taş kâgır olarak yapılmış olup ana mekân tek kubbeli, üzeri kurşun kaplamalıdır. Kubbeli camilerde görüldüğü gibi bu caminin de kare olan planı üzerine kurulmuş beden duvarları, sekizgen kasnak geçişi sağlamaktadır. Sütun taşıyıcılı son cemaat mahallinin üzeri ise alaturka kiremit çatılıdır.

11 HACI ZİYA BEY CAMİİ

Söke ilçesinin Yeni Camii Mahallesi'ndeki cami, eşraftan Hacı Ziya Bey tarafından 1894 yılında yaptırılmıştır. Kenarları yaklaşık 10 metre uzunluğunda olan kare planlı, tek kubbeli bir yapıdır. Kubbeye geçiş tonozlarla sağlanmıştır. Beden duvarının üstü, orta yerde büyük birer askı kemeri yaparak yükselir. Bu beşik kemerlerin üstünde birer üçgen alınlık yer alır. Caminin giriş cephesi, kubbesi ve içerisi barok üsluptadır. Caminin üzeri yüksek kasnaklı bir kubbe ile örtülmüştür. Cephelerinde üçer pencere ile kubbe kasnağındaki yan yana barok dekorlu iki rozet pencere ile aydınlatılmıştır.

12 ÇELTİKÇİ CAMİİ

Söke'nin Çeltikçi Mahallesi'nde bulunan yapının mülkiyeti, Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne aittir. Eserin banisi Hacı Halil Ağa, yıkılan ve harap olan eski bir İslam mabedinin yerine 1888-1889 yıllarında Çeltikçi Camii'ni yaptırmıştır. Minaresi Hacı Halil Ağa'nın eşi Fatma Hanım tarafından 1893 tarihinde tamamlanmıştır. 1940 ve 1955 tarihlerinde meydana gelen depremlerde zarar gören cami, akabinde onarılmıştır. Güneydoğu-kuzeybatı yönleri doğrultusunda eğimli alan üzerinde bulunan cami, dikdörtgen planlı bir harim, harimin kuzeybatısındaki iki katlı son cemaat yeri, son cemaat yerinin batısındaki minare ve kuzeydoğu yönünde harime sonradan eklenen bir birimden oluşmaktadır. Minaresi pabuç kısmından itibaren yenilenmiştir. Kuzeybatı yönündeki avlusunun doğusunda ve güneyinde sonradan eklenen binalar ile şadırvan mevcuttur. Yöre sakinleri günümüzde avlu döşemesi altında kalan kuyunun varlığına değinmektedir. Eserin inşasında taş ve tuğla malzeme kullanılmıştır. Güneybatı cephesinde, alt kısımlarda taş kaplama dikkati çeker. Duvarlar içten ve dıştan sıvanıp badanalanmıştır. Minare kaidesi ise dökme mozaik ile kaplanmıştır. Caminin ve kuzeydoğu yönündeki ek binanın üzeri, Marsilya kiremitleriyle kaplanan kırma çatı ile örtülüdür. Her iki birim arasındaki kot farkı belirgindir. Güneybatıdaki giriş ile etrafı duvar ve üzerindeki demir korkuluklarla çevrilen avluya geçilmektedir. Mahalle sakinleri avlu girişinin kuzeybatıda olduğunu, günümüzdeki yerinden girişin sonradan açıldığını vurgulamaktadır.

13 ABDURRAHMAN BEY CAMİİ

Yenipazar ilçesinin Çarşı Mahallesi'nde, İnönü Caddesi üzerinde bulunan tarihi yapı, Vakıflar Genel Müdürlüğü adına tapu tescillidir. Caminin harim giriş kapısı üzerinde bulunan beş satırlık kitabede, yapılış tarihi olarak 1770 yılı belirtilmiştir. Kare planlı bir harim kısmına sahip olan caminin ön kısmında, ahşap sütunlarla taşınan son cemaat yeri mevcuttur. Caminin örtüsü ahşap çatı şeklinde olup, üzeri alaturka kiremitle kaplanmıştır. Caminin minaresi, batı beden duvarlarına birleşik kübik taş kaideli uzun, yuvarlak tuğla gövdeli, beş sıra kirpi saçakla geçiş yapılan tek şerefeli, petek ve külah kısmından ibarettir. Cami avlusu içerisinde Kuran kursu, hazire, tabutluk ve ihtiyaç alanları bulunmaktadır.

Anadolu'daki tarihi camiler içerisinde farklı bir yere sahip olan mabette, dışarıdan görünen sade yapısına karşın içine girildiğinde âdeta bambaşka bir dünyayla karşılaşılır. Acıpayam'daki üç asırlık vakıf eseri, duvarlarına kök boyalarla çizilen çiçek ve meyve resimleriyle ilgi çekmektedir.

Duvarları Çiçek Bahçesini Andıran HACI ÖMER AĞA CAMİİ

Denizli şehir merkezine 76 kilometre uzaklıkta, Yazır Mahallesi Meydanı'nda bulunan Hacı Ömer Ağa Camii, Selçuklu Dönemi'nin mimari özelliklerini yansıtmaktadır. 222 yıllık nadide mabet, duvarlarında kök boyalarla çizilen çiçek, gül, lale, karanfil, üzüm, armut, elma, nar ve karpuz resimleriyle ilgi çekmektedir. Döneminin tüm orijinal özelliklerini koruyan caminin, 2003 yılında Aydın Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından basit onarımın ardından 2015 yılında restorasyonu tamamlanmıştır. Cami, farklı süslemelere sahip olması nedeniyle her yıl yurt içi ve yurt dışından çok sayıda kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Restorasyon sonrası turizme kazandırılan tarihi cami, gelecek nesillere bırakılacak önemli bir eser olarak değerlendirilmektedir.

NATÜRALİST DETAYLAR

Mülkiyeti Hacı Ömer Ağa Camii Vakfı'nda bulunan yapı, 1802 yılında mabede adını veren Hacı Ömer Efendi tarafından inşa ettirilmiştir. Farklı sanatsal yorumlarla geliştirilen vakıf kültür varlığı, mimari özellikleriyle de ilgi çekmektedir. Selçuklu Çağı'nın ahşap tavan ve sütunlu camilerinin devamı diyebileceğimiz uzunlamasına planlı, ahşap destekleri üç sahin oluşturacak biçimde sıralanmış bir yapıdır. Harimde, mihrabın karşısında bir balkon gibi ahşap mahfil kuruluşu vardır. Ahşap sütunlar üzerine hem enine hem de boyuna doğrultuda girişler atılarak ahşap tavan dört köşe alanlara bölünmüştür. Orta sahin üstüne gelen kısım, "tekne tavan" denecek biçimde bindirmeli olarak yükseltilmiştir. İbadethaneye karakter kazandıran bu bölüm, diğerlerinden daha zengin detaylarla süslenmiştir.

Tavan kaplamaları parlak kahverengi üzerine düzgün aralıklarla serpilmiş natüralist çiçek motifleriyle süslenerek kumaş gibi bir görünüm almıştır.

Her dört köşe alanın ortasında dairesel bir göbek yapılarak yine çiçek ve yazılar işlenmiştir. Duvar yüzlerine boyalı nakış olarak işlenen plaster, korniş gibi motiflerle üç katlı mimari cephe taksimatı görüntüsü verilmiştir. Üst katta meydana gelen bu alanlara pencere açılmış, aralarına resimler yapılmıştır. Bu düzen mahfil duvarlarında da devam etmektedir. Altta aynı düzen olmakla birlikte, pencere aralarındaki alanlar boş bırakılmıştır. Orta kat görünüşündeki ara kısımda da yine mimari süsleme unsurları desenleriyle çerçevesiz alanlara natürmortlar işlenmiştir. Resimlerin panolar halinde duvar yüzeylerine çizilişlerinde gösterişten kaçınıldığı ve daha ferahlatıcı bir atmosfer ortaya çıkarılmaya çalışıldığı gözlenmektedir.

İLK AĞIZDAN

DUVARLARDAKİ MİNYATÜRLER

Prof. Dr. Turgut Tok
(Pamukkale Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi)

Hacı Ömer Ağa Camii, duvarlarında ve tavanında yer alan süslemeleriyle nadide bir vakıf kültür eseridir. Cami, Selçuklu Dönemi ahşap cami geleneğinin özgün bir örneğini temsil etmektedir. Bu gelenek, 18. ve 19. yüzyıllarda farklı sanatsal yorumlarla geliştirilmiştir. Cami, bu dönemin önemli bir eseridir. Anadolu'da örneği az kalan İslam mabetlerinden biri olan Hacı Ömer Ağa Camii'nin iç süslemelerinde minyatür tarzı renkli figürler, bitki ve ağaç motifleri, cami ve külliye tasvirleri bulunmaktadır.

Şehrin Dört Köşesinde DÖRT ÖZGÜN MİMARİ

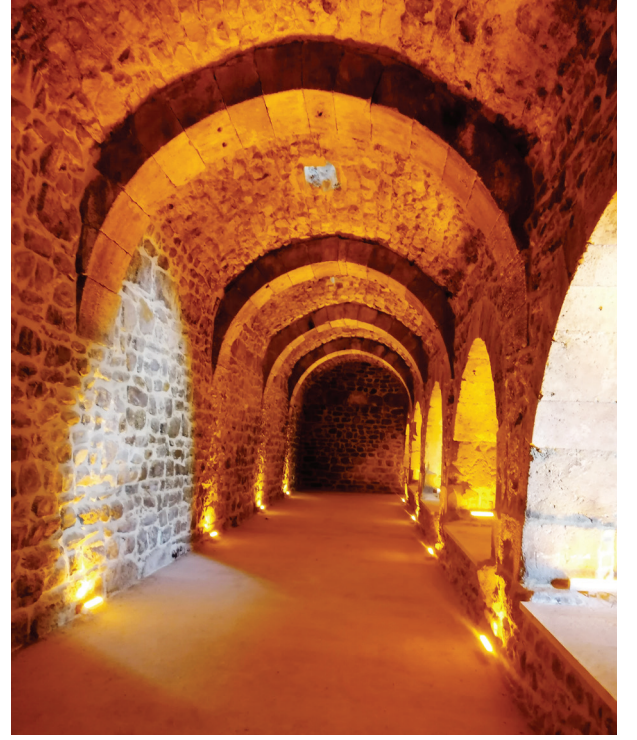
1 AKHAN KERVANSARAYI

Pamukkale ilçesinin Akhan Mahallesi'nde bulunan tarihi yapının ait olduğu kurumun tam adı, Sultan Ahmed Han-ı Salis bin Sultan Mehmed Han Vakfı'dır. 1253-1254 tarihleri arasında Selçuklu Valisi Seyfettin Karasungur bin Abdullah tarafından yaptırılmıştır. Karayolu üzerinde yer alan ve Selçuklularının Batı Anadolu'da inşa ettiği son hanlarından biridir. Simetrik bir görünüme sahip olmayan yapı, dikdörtgen planlı kapalı ve açık bölümlerden oluşmaktadır. Sultan hanlar şemasına uygun olarak inşa edilen Akhan, ağırlıklı yonu ve devşirme taşlar kullanılarak bin 245 metrekare alan üzerine inşa edilmiştir. Han avlusuna geometrik, bitkisel motiflerle birlikte hayvan figür süslemelerinin yer aldığı görkemli ve kitabesi üzerinde yer alan bir taç kapıdan girilmektedir. Avlu girişinin sağında zemin katı hamam, üstünde odaların yer aldığı iki katlı bir mekân bulunmaktadır. Bununla birlikte handa bir açık eyvan ile iki adet kapalı oda yer almaktadır. Avlunun solunda ise altı taş ayakla taşınan ve iki neften oluşan tonoz örtülü bir revak göze çarpmaktadır. Ayrıca zemin katında oda, üzerinde ise mescidin yer aldığı mekânlar dikkat çekmektedir. Mescide geçiş taş merdivenle sağlanmaktadır. Mescit içten kubbeli, dıştan sekizgen kasnak üzerine oturan piramidal taş bir külahla örtülmüştür. Dikdörtgen planlı kapalı bölüme, kitabesi mevcut ikinci bir taç kapı ile girilmektedir. Kapalı alan, tonoz örtülü üç neften oluşmaktadır.

INFOGRAFİK

Denizli'nin tescilli eserleri

Cami	52
Hamam	1
Türbe	4
Han/dükkân	1
Mezarlık/hazire	1
Çeşme/sebil	1

2 ÇARDAK HAN

Çardak ilçesi sınırları içerisindeki Saraylar Mahallesi Dutluca Yolu üzerinde bulunan tarihi yapı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 1991 tarihli ve 2024 sayılı kararı ile Vakıflar Genel Müdürlüğü adına tescil edilmiştir. Yapının kitabesine göre Alaaddin Keykubat zamanında onun azatlı kölesi ve emirlerinden Esededdin Ayaz bin Abdullah el Şahabi tarafından yaptırılmıştır. Ayrıca kitabesine göre "ribat" olarak inşa edilmiş, 1230 yılının ramazan ayında bitirilmiştir. Denizli'ye değer katan vakıf kültür varlığı, özgün mimari özellikler sergilemektedir. Öyle ki Anadolu Selçukluları Devri'nde yaygın olarak kullanılan aslan kabartma figüründen iki adedi, hanın kapısı üzerinde yer almaktadır. Diğer yandan yapı, bir avlu ve handan oluşmaktadır. Avlunun sonunda büyük bir han kapısı bulunmaktadır. Ancak hanın kapısı daha önce yanmış ve yerine sonradan geçici bir kapı yapılmıştır. Hanın içerisinde toplam beş tane hol bulunmaktadır. Bu hollerde, iki yönde yapılan kolon ayakları ve kemerler bulunmaktadır. Sekiz asırdan bu yana ayakta duran yapı, statik bakımdan oldukça iyi bir durumda olup kemer ve kolon ayaklarında herhangi bir hasar bulunmamaktadır. Yapı, taşıyıcı sistem bakımından onararak kullanılacak niteliktedir. Girişin sol tarafında üst kata çıkan bir merdiven yer almaktadır.

4 MESTAN AĞA (ÇARŞI) CAMİİ

Tavas ilçesindeki Orta Mahalle Basmacılar Sokak'ta bulunan cami, Hacı Muhammet Ağa'nın eşi Ümmühan Hatun tarafından yaptırılmıştır. Batı cephesinde, harime girişi sağlayan kapının yanında üst hizada kitabesi bulunmaktadır. Kitabeye göre 1770-1771 yıllarında inşa ettirilmiştir. Ayrıca 1904 onarım tarihli alt hizadaki kitabede şu ifadeler yer almaktadır: "Peygamber buyurdu ki mümin camide sudaki balık gibidir. Münafık ise camide kafesteki kuş gibidir." 1876 yılında Mestan Ağa tarafından tamir ettirilerek üzeri ahşap çatı ve kiremitle kaplanmıştır. 1910 yılında onarım görmüş, önünde ve yanında bulunan mezarlar taşınmıştır. Cami şadırvanı ise 1953 yılında yapılmış, 2004 yılında da onarılmıştır. Yapının arkasında, 1898 yılında inşa edilen zaviye olduğu söylenmektedir. Ancak zaviye sonraki dönemlerde yıkılmıştır. Cami çevresinde 1995 yılından sonra düzenleme yapılmıştır. Eğimli bir arazi üzerine yapılan caminin şadırvanı ve ihtiyaç alanları bulunmaktadır. Caminin batı cephesi, son cemaat mekânı içinde kalmaktadır. Batı cephede, altta ve üstte üçer adet pencereye yer verilmiştir. Alt hizadaki iki kapı harime geçişi sağlayan açıklıklardır. Caminin kuzey ve doğu cephesinden yapıya sonradan ilave edilen ek bölümler görülmektedir. Pencerele yuvarlak kemerlidir ve birbirleri ile simetrik değillerdir. Yapının minaresi, kuzey doğu köşesindedir. Minare kaidesi, mahfilin alt bölümünde, doğu köşesindedir. Kare kaide üzerinde yükselen minare, silindirik gövdelidir. Yapının batısından dikdörtgen planlı son cemaat yerine geçilmektedir. Son cemaat yerinin batı duvarı kuzeye doğru uzamaktadır. Bu duvarda yarım yuvarlak nişli mihrabiye bulunmaktadır. Son cemaat yerinin doğusundan bir kapı ile mahfile çıkış merdivenlerinin bulunduğu alana geçilmektedir. Yuvarlak kemerli pencerelerle aydınlatılan son cemaat yeri, düz ahşap tavanlıdır. Harim kısmına giriş, son cemaat yerinde bulunan yuvarlak kemerli kapı ile sağlanmaktadır. Harim, kuzey güney doğrultuda uzantılı ve dikdörtgen planlıdır. Güney duvarda yarım yuvarlak nişli mihrap, doğusunda güneydoğu köşede vaaz kürsüsü, batısında ise minber yer almaktadır. Harimin güneydoğu, kuzey ve batı duvarları, belirli bir seviyeye kadar ahşap ile kaplanmıştır. Harimin kuzeyindeki mahfil, altısı serbest sekiz destek tarafından taşınmaktadır. Destekler üstte de devam etmektedir. Destekler sepet kulplu kemerlerle birbirlerine bağlanmışlardır. Destek araları ahşap korkulukludur. Mahfilin harime doğru çıkıntı yapan balkonu çokgen formudur. Cami içten ahşap tavanlıdır. Tavan göbeği, iç içe karelerden oluşmaktadır. Dıştan dört yöne eğimli kırma çatı ile örtülmüş, kiremit ile kaplanmıştır. Camide dışta minare, cepheler, son cemaat yerine giriş kapısında; iç mekânda harim duvarları, mihrap, minber, mahfil örtüsünde süsleme ile karşılaşmaktadır. Cephe köşelikleri yarım ve dikey silmeler ile hareketlendirilmiştir. Güney ve batı cephe pencereleri ise ince silmeli sövelerle belirginleştirilmiştir. Söve kemerlerinde, orta hizada ve yan sövelerin uçlarında birer adet yaprak bulunmaktadır. Kapı kemeri üç yönden ince silmelerle çevrelenmektedir. Üst hizadaki silmelerin üstünde penceredekilerle aynı özelliklere sahip üç adet yaprak bulunmaktadır. Kemer köşeliklerinde Allah ve Muhammet (s.a.v.) yazmaktadır. Kapı kanatları ve kemer hizasındaki alan, kıvrımlı forforjelerden oluşmaktadır. Kıvrımların ucuna yapraklar yerleştirilmiştir. Son cemaat yerinin dış mihrabı üç kademelidir. İçteki kademe beş bölümlü olarak düzenlenmiştir. Dıştaki kademelerin kenarları yukarı doğru daralmaktadır.

3 BOĞAZİÇİ CAMİİ

Baklan ilçesine bağlı Boğaziçi Mahallesi'nde bulunan mabedin mülkiyeti, Vakıflar Genel Müdürlüğü adına tescil edilmiştir. Caminin yapım kitabesine veya vakfiyesine rastlanmamıştır. Ancak caminin yapımıyla ilgili bize ipucu veren iki adet tarihleme görülmektedir. Bunlardan biri, iki kemerin birleşim köşesinde bulunan 1774 tarihidir. Bu tarih, cami inşaatının tamamlandığı yıl olarak kabul edilmiştir. İkinci tarihleme, harim duvarları üzerindeki yazı kuşağının son kısmında bulunan 1876 tarihidir. Bu tarih, duvar yüzeylerindeki hatların ve tezyinatın tamamlandığı yıl olarak yorumlanabilir. Baklan Boğaziçi Camii, dikdörtgen planlı, üç sahnılı, yöresel ahşap direkli camilerin güzel örneklerinden birini sergilemektedir. Camide malzeme olarak moloz taş, ahşap ve kerpiç kullanılmıştır. Geçmişte caminin üst örüsü toprak dam iken, 1948 yılında ahşap kırma çatı ile değiştirilmiştir. Caminin içerisinde, duvar sıvalı yüzeylerinde bitkisel motiflerin ağırlıkta olduğu kalem işi bezemeler görülmeye değerdir. Harim içerisindeki kadınlar mahfili, vaaz kürsüsü ve minber ahşap malzeme ile yapılmıştır.

İLK AĞIZDAN

ZARIF KALEM İŞLERİ

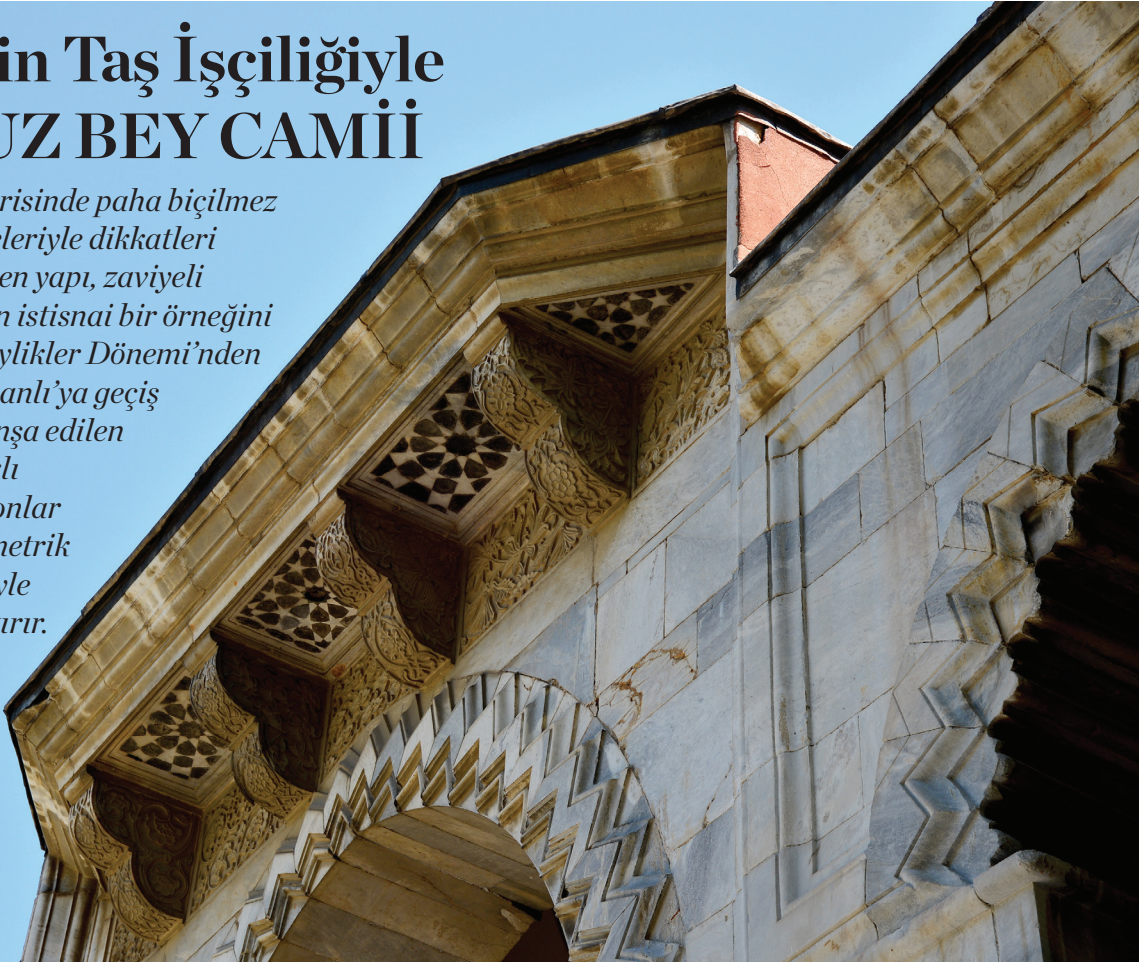
Doç. Dr. Şakir Çakmak
(Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi)

Baklan Boğaziçi Kasabası Eski Camii'nin tavanı ince ahşap süslemelere sahiptir. Sütun kemerleri ve duvarları bitkisel motifli kalem işleri ile süslenmiştir. Duvar süslemelerinde ayrıca panolar içinde dinî yazılar ve Kâbe motifleri görülmektedir.

Zengin Taş İşçiliğiyle FİRUZ BEY CAMİİ

Türk mimarisinde paha biçilmez taş süslemeleriyle dikkatleri üzerine çeken yapı, zaviyeli cami tipinin istisnai bir örneğini sergiler. Beylikler Dönemi'nden Erken Osmanlı'ya geçiş sürecinde inşa edilen mabet, farklı kompozisyonlar içeren geometrik bezemeleriyle göz kamaştırır.

Milas'ın Burgaz Mahallesi'nde, Hisarbaşı ve Yeldeğirmeni mevkilerini birleştiren yol üzerinde yer alan yapıların, caminin girişindeki 1394 tarihli kitabeden Osmanlıların Menteşe Valisi Firuz Bey tarafından inşa ettirilmiş olduğu öğrenilmektedir. Yapı, Anadolu'da 14. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren yaygın biçimde ortaya çıkan "zaviyeli cami" tipinin önemli bir örneğidir. Cephe düzenlemesi, teknik özellikleri, süslemeleri ve kullanılan malzeme yönünden yöredeki Menteşe Beyliği camileriyle büyük benzerlikler gösterir. Bundan dolayı Balat'taki İlyas Bey Camii'nde çalışanlarla aynı atölyeye mensup ustalar tarafından yapılmış olabileceği düşünülmektedir. Yapı bu tipin örnekleri arasında gelişmiş mekân anlayışı, örtü sistemindeki çeşitleme, cephe düzenlemesi, malzeme-teknik özellikleri ve süslemesi açısından Orta

Çağ Türk mimarisi içinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Birçok defa onarıldığı anlaşılan yapının üst kısımları ile kuzeyindeki şadırvan, 19. yüzyıl eseridir. Minberin ve kapı kanatlarının 1875 yılında İstanbul'a götürüldüğü ve yerlerine yenilerinin yapıldığı bilinmektedir.

GÖK RENGİNDE, ZAMBAKLAR ARASINDA

Halk arasında Kurşunlu Camii adıyla da tanınan mabet, mavi damarlı mermer kaplamalarından dolayı Evliya Çelebi'nin "Seyahatname"sinde "Gökcami" şeklinde zikredilmiştir. İnşa tarihi Osmanlıların Milas'taki ilk hâkimiyet dönemine (1390-1402) rastladığı için bazı araştırmacılar, yapıları "erken Osmanlı eseri" olarak değerlendirmektedir. Fakat plan tipi dışında mimarisi, Beylikler Dönemi'nin devamı niteliğindedir. 1824-1826

yılları arasında Milas'ı ziyaret eden Avusturyalı diplomat ve seyyah Anton von Prokesch-Osten, cami çevresinde içinde zambaklar yetişen bir mezarlığın bulunduğundan söz etmektedir.

Cami üç bölümlü son cemaat yeri, giriş mekânı ve bunun iki tarafında yer alan birer yan mekânla (hücre, zaviye) harimden oluşur. Kare planlı orta bölümü üçgen kuşakla geçilen sekiz dilimli kubbe ile dikdörtgen planlı yan bölümleri beşik tonozlarla örtülü olan son cemaat yeri, içteki bölünmeyi yansıtmayacak biçimde beş sivri kemerle avluya açılır. Yapının kuzey cephesi ekseninde dikdörtgen kapı ile geçilen giriş mekânı kare planlıdır ve üzeri bindirme tonozla örtülüdür. Buradan, ikişer basamakla çıkılan doğu-batı ekseninde açılmış birer basık kemerli kapı ile yanlardaki hücrelere geçilir. Diğer hacimlerden daha büyük boyutlu olan kare planlı ve

tromp geçişli kubbeye örtülü harime üç basamakla çıkılır. Giriş bölümü ile bu mekânın arasındaki bağlantı büyük sivri kemerle sağlanmıştır.

Yapı, dıştan simetrik bir cephe düzenlemesi yansıtır. Binadaki süslemeler, daha çok son cemaat yeri, giriş, mihrap ve harimin örtü sisteminde görülür. Üç sıra mukarnas şeridiyle çevrilmiş olan kapı, üstte çift renkli taş işçiliği gösteren sivri kemerli bir alınlıkla taçlandırılmıştır. Kemer alınlığının üst kısmında, dilimli kör kemerli bir çerçeve içinde kitabe, çevresinde ise oldukça natüralist anlayışta gül, karanfil, yaprak motiflerinden oluşan bitkisel bezemeler yer alır. Mihrabın çevresi iki sıra mukarnaslıdır. Mukarnasların üzerinde ikisi yarım, ortadaki tam palmet biçiminde bir tepelik vardır. 19. yüzyıl yapısı olan mermer minber kıvrık dal, spiral ve zencirek motifleriyle bezelidir. Harimle yan mekânların örtü sistemi de kalem işleriyle süslenmiştir.

Avlunun batısında yer alan medresenin cami ile aynı tarihte inşa edildiği anlaşılmaktadır. Yapı, 1964-1965 ve 1976-1977 yıllarında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarılmış ve tamamen yıkık olan örtü sistemi ihya edilmiştir. Medrese, avlunun batı kanadına kuzey-güney yönünde sıralanmış, yaklaşık kare planlı 16 hücreden oluşur. Medresenin duvarlarının alt kısımlarında ve köşelerde kesme taş, üst kısımlarda ise moloz kullanılmıştır. Aralarda bazı devşirme malzemeler, pencere kemerleriyle bacalarda tuğla görülür. Duvarlar onarımlarda içten bütünüyle sıvanmış olup, yine onarımlar sırasında takılan kapı ve pencere kasaları ahşaptır. Bütün mekânların üzeri, farklı özellikler yansıtan tonoz ve kubbelerle örtülüdür. Güneydeki hücreler, altıncısı tromp geçişli olmak üzere üçgen kuşaklarla geçilen kubbelidir. Kubbe ve tonozların üzeri ise çift eğimli bir sac çatı ile örtülüdür. Mekânların hepsinde avluya açılan birer dikdörtgen kapı, bazılarında birer ocak nişi ve çoğunda dikdörtgen mazgal tipi pencereler bulunur. Yapının kuzey ve güney cepheleri sağırdır, batı cephesi ise evler tarafından kapatılmıştır. Çatıda, kübik gövdeli ve piramidal külâhlı 14 baca bulunur.

ZAVİYELİ CAMİ NEDİR?

Ahilere ve ahilik teşkilatına hizmet etmeyi amaçlayan yapılar olarak tanımlanır. Fethedilen topraklarda kültürel, sosyal ve dinî yayılımı sağlayan ahiler, zaviyelerde konaklamaktaydı.

Beylikler Dönemi'nden Osmanlı'ya MENTEŞE DİYARININ DÖRT İNCİSİ

BODRUM TEPECİK CAMİ

Bodrum'un Tepecik Mahallesi'nde bulunan vakıf kültür eserinin mülkiyeti, Hasan Hoca Vakfı'nda bulunmaktadır. Cami, yazılı kaynaklara göre Tersaneci Mustafa Paşa'nın kâhyası Hasan Ağa tarafından 1735 yılında yaptırılmıştır. Ancak yapının kitabesinde 1740 yılı geçmektedir. Osmanlı mimarisinde örnekleri çok az olan "yalı tipi" camiler grubunda yer almaktadır. Kıрма çatı ile örtülmüş son cemaat yeri, mahfillerin bulunduğu kısım ve harim olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Dikdörtgen plan şemasına uygun olarak inşa edilmiş tarihi yapının ana malzemesi, yığma kâgir ve moloz taştır. Avludan üç basamak çıkılarak ulaşılan son cemaat yeri, doğu, batı ve kuzeyinde özgün taş bloklarıyla çevrelenmiş; güneyde cami beden duvarına yaslanmaktadır. Üst örtüsü ahşap konstrüksiyonlu sundurma çatı şeklindedir. Sundurma, cami kuzey beden duvarı ve dört sütunla taşınmaktadır. Kıрма çatılı harim bölümüne, son cemaat yerinden açılan mermer söveli kapı ile geçilmektedir. Çatılı harim kısmının beden duvarları 65 santim, kubbeli bölümdeki duvar kalınlığı ise bir metre genişliğindedir. Kıрма çatılı kısım ile kubbe, kemerle birbirine bağlanmaktadır. Harim kısmının güney duvarında, bitkisel süslemelerin bulunduğu mermer mihrap nişi göze çarpmaktadır. Ahşap minber, mihrabın batısında, kuzey duvarına bitişik olarak yerleştirilmiştir. Beden duvarlarından kubbeye tromplarla geçilmektedir. Ayrıca harim bölümünün batı duvarından minareye çıkış kapısı bulunmaktadır. Cami ve minarenin tüm cepheleri sıvalıdır. Kubbe ve çatı saçağının altında profilli alçı plaster kullanılmıştır.

TEPECİK NASIL MAHALLE OLDU?

Eğribozlu Mustafa Paşa'nın gayretleriyle 1723'te Bodrum Kalesi dışında bir cami yapıldı. Bu yüzyılın ilk yarısında, liman kıyısında, sonradan adı Tepecik olan bir mahalle daha oluştu ve burada Tepecik Camii inşa edildi. Böylece Bodrum yavaş yavaş bir kasaba hüviyetine bürünmeye başladı. Suyun sınırlı oluşu su kuyularının açılmasını, suyun gelişi ise yerleşimin genişlemesini beraberinde getirdi.

2 MARMARİS MERKEZ YENİ CAMİİ

Marmaris ilçe merkezine bağlı Tepe Mahallesi'nde, karakol arkasında bulunan cami, enine dikdörtgen planlı bir yapıdır. Cami kıрма çatısı kiremit ile kaplı olup, çatı altında hayli büyük bir çatı altı kubbesi olması en ilginç özelliğidir. Tek şerefeli minaresi, caminin kuzey batı köşesinde konumlanmıştır. Cami giriş kapısı ahşap malzemeden yapılmış olup iki sütun üzerinde dikdörtgen alınlık içinde bir kitabesi vardır. Kitabede 1900 tarihi görülebilir. Çarşı içinde, dükkân yoğunluğu arasında ziyaretçisine ferah avlusuyla rahatlama olanağı sunan cami, denize yakın bir konumda bulunmaktadır. Alınlık üzerinde yer alan ahşap malzemeden yapılmış mükebbiresi, 19. yüzyıl camilerini hatırlatır. Beş revaklı son cemaat yerinin ise sonradan ilave edildiği düşünülmektedir. Bu zarif cami, bilhassa harim kısmındaki kalem işi süslemeleriyle güzel bir görünümü sergilemektedir. Çatı altı kubbe eteği, boydan boya ayet işlemelidir. Mihrap nişi ve minber orijinal olup kesme taştan yontulmuştur. Kürsü, kadınlar mehveli ile müezzin mahveli, ahşap malzemeden işlemesiz olarak yapılmıştır.

INFOGRAFİK

Muğla'nın tescilli eserleri

Cami	56
Hamam	1
Türbe	3
Medrese/mektep	1
Kütüphane	1
Han/dükkân	1
Mezarlık/hazire	2

Fotoğraf: MELİH USLU

3 ESKİ DATÇA CAMİİ

İskele Mahallesi Atatürk Caddesi'nde bulunan bu dünya güzeli caminin giriş kitabesinde inşa tarihi, 1896 olarak görünmektedir. Kalın gövdeli, tek şerefeli minaresi, caminin batı köşesindedir. Minarenin giriş kapısı üzerinde, inşa kitabesi bulunur. Kareye yakın yapım planlı cami, yığma taştan yöntemiyle inşa edilmiştir. Eğik çatısı kiremit örtülü, çatı altı ise ahşap kaplamalıdır. Mihrap nişi kesme taştan yapılmış olup minber, vaiz kürsüsü ile kadınlar mahfilinde ahşap malzeme kullanılmıştır. Cami giriş kapısı ile harim giriş kapısı yuvarlak kemer şeklinde olup sütunları ilgi çekmektedir. Camiye beş basamaklı merdivenle girilmektedir. Çevresi Eski Datça'ya özgü bal rengi taşlarla örülmüş bir iki katlı evler ve pansiyonlarla dolu olan caminin küçük bir avlusu vardır.

ESKİ DATÇA MEYDANI

İlkbahar aylarında yolunuz Eski Datça'ya düşerse işte sizi bekleyenler: Usta bir ressamın elinden çıkmış gibi görünen badem ağaçları, arı vızıltıları ve el değmemiş tepeler... Güney Ege'nin doğal dokusunu hissedebileceğiniz en iyi yerlerden biri olan Eski Datça'da ise her şey çocukluğunuzun anılarında kalmış gibidir. Küçük bir meydanın çevresinde taş evler, güneşten coşmuş begonviller, tazelik yayan acem çiçekleri... Şair Can Yücel'in hayatının son yıllarını geçirdiği mahallenin edebiyat kokan sokakları esrik yürüyüşler, meydan çevresindeki kafeler ise yerel tatları denemek için idealdir.

4 MENTEŞE ŞAHİDİ CAMİ

Muğla şehir merkezinde Camii Kebir Mahallesi'nde bulunan tarihî yapının ait olduğu kurum, Hacı Osman Zade Hacı Mehmet Vakfı'dır. İnşasından önce caminin yerinde, Şeyh Seyyid Kemaleddin tarafından 1390 yılında yapılan bir mevlevihane mescidinin bulunduğu bilinmektedir. Zamanla eskiyen bu dergâh, 1848'de Hacı Osman Ağa tarafından onarılıp genişletilmiş ve bugünkü caminin ana binası inşa ettirilmiştir. Cami ismini, geçmişte burada bulunan mevlevihane şeyhi Şahidi İbrahim Dede'den almıştır. Şahidi İbrahim Dede'nin ve babası Hüdaî'nin türbe halindeki kabirleri, caminin haziresindedir. Cami, 1869 ve 1911 yıllarında Mevlevi Postnişini Şeyh Cemal tarafından tamir ettirilmiştir. Yapı, mevlevihane tarzında plan şeması oluşturularak inşa edilmiştir. İç mekânda dairesel olarak 10 adet ahşap sütun tarafından şekillendirilmiştir. Üst örtüsü ahşap çatılı olup, alaturka kiremitle kapatılmıştır. Harim kısmı, 18 adet pencere ile aydınlanmaktadır.

DERVİŞ NEFESİ

Menteşe Şahidi Camii'nin bahçesinde, ilk mescidi kuran Mevlevi Şeyhi Seyit Kemalettin'in mezarı bulunmaktadır. Kente tepeden bakan bir mevkiye bulunan caminin bahçesindeki Mevlevi zatların varlığının Menteşe'yi manevi olarak koruduğuna inanılır. Şahidi Camii, Muğla'nın en çok kullanılan ibadethanelerinden birisidir.

Son Beş Yılda İhya Edilen SEKİZ VAKIF KÜLTÜR ESERİ

AHMET GAZİ CAMİİ (Aydın)

Çine ilçesinin Eski Çine Mahallesi'nde bulunan ibadethanenin mülkiyeti, Ahmet Gazi Camii Türbe ve Mezarlığı Hayrat Vakfı'nın üzerinde bulunmaktadır. 1308 yılında Menteşe Beyi Ahmet Gazi tarafından yaptırılan cami, kare planlı ve tek hacimli bir yapıdır. İnşa edildiği döneme göre oldukça büyük sayılabilecek kubbesi, yaklaşık 17 metre çapındadır. Kiremit kaplı kubbe yuvarlağının üst kısmının ortası, yaklaşık 20 santim yüksekliğinde dairesel bir tepelik ihtiva etmektedir. Cephe duvarlarının ve her iki kasnağın üst kısımları birer sıra kirpi saçak frizle çevrelenmiştir. Caminin kuzey cephesinde, ortada mermer söveli, basık kemerli geniş giriş kapısı, onun sağında ve solunda üstleri sivri kemerli çöktürmeli alınlıkları olan dikdörtgen şekilli iki pencere yer almaktadır. Bu cephede, girişin tam üstünde bir kitabelik ile büyük yuvarlak kemerli sığ bir niş yer almaktadır. Kitabenin üzerinde de harime açılan küçük bir tepe penceresi bulunmaktadır. Doğu cephenin kuzeye yakın kısmında mermer söveli, basık kemerli ikinci bir giriş kapısı dikkat çekmektedir. Bu cephede, form itibarıyla kuzey cephedekilerin benzeri olan biri orta ekseninde, diğeri güneye yakın olarak yerleştirilmiş iki pencere mevcuttur. Güneye yakın olan pencerenin alt kısmını kısmen kapatan minarenin basamakları yer yer tahrip olmuştur. Orta eksenin üst kısmında, yine küçük dikdörtgen bir tepe penceresi göze çarpmaktadır. Ayrıca güney cephede, altta iki büyük, üstte bir küçük dikdörtgen tepe penceresi yer almaktadır. Batı cephede ise benzer şekilde, altta yan yana üç büyük, üstte de bir küçük pencere vardır. Biri kuzey, diğeri doğu cephede açılmış iki kapı ile girilen harim oldukça sadedir. Kubbeli bölüme, köşelerde cephe duvarlarının orta seviyesinden başlayan içleri üçgenli, sivri kemerli tromplarla geçilmektedir. Köşelerde büyük nişler meydana getiren tromp kemerleri, alt kısımları mukarnaslı bingiler üzerine oturmaktadır. İçeride bir sekizgen meydana getiren kemerlerin tepe noktaları, beden duvarlarının üst seviyesini aşmamaktadır. Bu haliyle kubbe, beden duvarları üzerine oturuyormuş gibi bir izlenim vermektedir. Tarihî yapıda, 30 Nisan 2018'de Aydın Vakıflar Bölge Müdürlüğü eliyle başlatılan restorasyon çalışmaları, 23 Ağustos 2020 tarihinde sona ermiştir.

2 KİLİSE (HİSAR) CAMİ (Aydın)

Vakıflar Genel Müdürlüğü mülkiyetindeki vakıf kültür eseri, Didim ilçesinde bulunmaktadır. 19. yüzyılın sonu veya 20. yüzyılın başlarında kilise olarak inşa edilen yapı, Cumhuriyet Dönemi'nde camiye çevrilmiştir. Dikdörtgen planlı cami, beş sütunla bölünmüş üç sahna ayrılmıştır. Son cemaat yeri, altı sütunludur. Minaresi bulunmayan caminin giriş kapısı, batıdaki dar cephe üzerindedir. Zaman içinde onarım ve müdahaleler gören mabet, dışı sıralı moloz taş örgülü, iç yüzeyleri çimento sıvalı, üzeri alaturka kiremit örtülü olarak günümüze ulaşmıştır. Büyük orta nefin iki yanındaki yan nefler ile üç neften oluşan apsisi kısmı, 1980'lerde onarım sırasında kesilerek kapatılmıştır. İç kısımda ahşap malzeme ile mihrap oluşturulmuştur. Ayrıca cami kullanımı için gerekli olan ahşap vaaz kürsüsü ve minber de eklenmiştir. Bu dönemde iç mekânda kısmi onarımlar yapılmış, döşeme 46 santim yükseltilecek üzeri halı kaplanmıştır. Yine zeminde, üzeri cam örtülü bir pencere bırakılmıştır. Halı altında kalan bu kısımdan, eski döşemenin derinliği görülmektedir. Vakıf kültür eserinde, 15 Kasım 2019'da Aydın Vakıflar Bölge Müdürlüğü eliyle başlatılan restorasyon çalışmaları, 17 Mart 2021 tarihinde tamamlanmıştır.

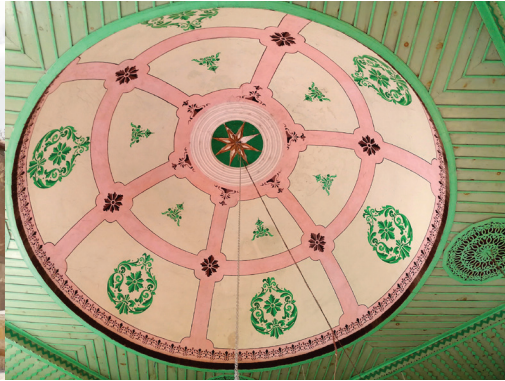
3 HACI ALİ AĞA (ÇARŞI) CAMİ (Aydın)

Karacasu ilçesine bağlı Yayla Mahallesi'nde bulunan vakıf eseri, Hacı Molla Mescidi Vakfı adına kayıtlıdır. Caminin tarihlendirilmesi, mevcut kitabelere göre yapılmıştır. Bunlardan en erken tarihli olanı, cami avlusunun batı duvarında yer alan çeşmede yazan 1591 yılıdır. Söz konusu kitabe geç devirde yazılmakla birlikte, çeşmenin ilk yapıldığı tarihi vermektedir. İkincisi yapının batı duvarına bitişik minaresindeki 1727 tarihli kitabe, üçüncüsü son cemaat yeri ahşap tavanındaki 1852 tarihli usta kitabesi, dördüncüsü minarenin kuzeyinde yer alan 1884 tarihli kitabe, sonuncusu ise avluda yer alan şadırvanın üzerindeki 1889 tarihli kitabedir. Bu kitabelerde çeşmeyi yaptıran kişinin Kıpıağası Gazanfer Ağa'nın kethüdalığını yapan Hacı Mustafa Bey olduğu anlaşılmaktadır. Çeşme kitabesine göre caminin de ilk inşasını, 16. yüzyıla tarihleyebiliriz. Minarede yer alan kitabeğe göre minaresi, Hacı Hüseyin Ağa tarafından 1727 tarihinde onartılmıştır. Minarenin daha önce üç defa tamir gördüğü anlaşılmaktadır. Son cemaat yeri kitabesinde sene, 1852 olarak geçmektedir. Minarenin 1884 tarihli onarım kitabesinde adı geçen diğer Mehmed Efendi ile ahşap tavanı yaptıran aynı kişi mi bilinmemektedir. Son olarak şadırvan kitabesinde, 1889 tarihinde şadırvanın Hanzade Hacı Ahmed tarafından yaptırıldığı belirtilmektedir. Özetle cami, 19. yüzyılda geçirdiği onarımla günümüze ulaşmıştır. Avlu duvarıyla çevrelenmiş cami, kuzey-güney doğrultusunda konumlandırılmış dikdörtgen planlı ve kırma çatılıdır. Kare plana yakın bir harim ve güney yönde son cemaat yeri olarak nitelendirilebileceğimiz giriş kısmı olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir. Harimde, kadınlar mahfili hizasında kare planlı iki ana direk görülür. Bu direkler hem caminin tavanını hem de mahfili taşır. Bu iki ana direk dışında dokuz adet ince direk, kadınlar mahfilini taşımaktadır. Kâgir duvarlara açılmış pencereler, yarım yuvarlak nişe sahip mihrap, üst kat seviyesinde dolanan kadınlar mahfili, ahşap kürsü, kadınlar mahfili altında yer alan imam odası gibi unsurlara sahiptir. Caminin pencere alınlıkları ve kemer aralıkları nebati, tavan kısımları ise geometrik süslemelerle dikkat çekicidir. Tarihi yapıda, 22 Haziran 2018'de Aydın Vakıflar Bölge Müdürlüğü eliyle başlatılan restorasyon çalışmaları, 6 Ocak 2020 tarihinde sona ermiştir.

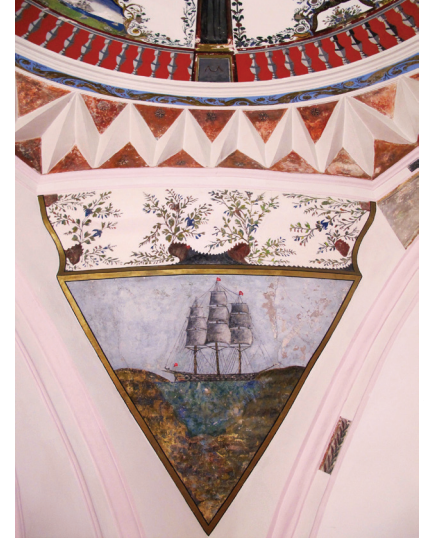
4 SAVRANZADE CAMİİ (Denizli)

Çal ilçesinin Hüseyinler Mahallesi'nde bulunan cami, Denizli eşrafından Savranzade Ailesi'ne mensup bir kişi tarafından 1863-1864 yılları arasında yaptırılmıştır. Dikdörtgen planlı mabet, ahşap direkli, kırma çatılı camiler grubunda değerlendirilebilir. Kerpiç malzeme ile yapılmış duvar yüzeyinde, iki sıralı dikdörtgen formu; altta sekiz, üstte daha küçük boyotlu 11 pencere ile aydınlatma sağlanmıştır. Harimin ahşap tavanlı, ahşap çatılı üst örtüsünü taşıyan 24 ahşap direk bulunmaktadır. Ayrıca üç tarafı da açık geniş saçaklara sahip son cemaat yeri de altı ahşap direk taşımaktadır. Caminin moloz taşlı duvar kalınlığı 60-70 santim, iç mekândaki yükseklik ise 4,67 metre olarak ölçülmüştür. Mihrap son derece basit olarak ele alınmış, kible duvarı üzerinde içe doğru dairesel bir niş formundadır. Minber iç mekânda güneybatı köşede, batı duvarına birleşik olarak yerleştirilmiştir. Minber ise ahşap malzeme ile yapılmıştır. Camide 8 Kasım 2019'da Aydın Vakıflar Bölge Müdürlüğü eliyle başlatılan restorasyon çalışmaları, 19 Nisan 2023 tarihinde sonlandırılmıştır.

5 ÇIVRIL ÇARŞI CAMİİ (Denizli)

Çivril'in Çarşı Mahallesi'nde hizmet veren cami, 1905 yılında inşa edilmiştir. Yığma taş tarzında inşa edilen tek katlı yapının ana mekânı (harim), kare planlıdır. Köşelerde tromplarla sekizgen kasnağa geçilerek üst örtüyü oluşturan ahşap kubbe, dış tarafta altıgen konik prizma şeklini alır. Dış pencere ve duvarlarda, kesme taştan söve ve kontur hatlarıyla cephe vurgulanmıştır. Yapı, günümüzde kare formu harim bölümü ile son cemaat yeri ve onun üzerine konumlanmış kadınlar mahfilinden meydana gelmektedir. Ayrıca son cemaat yerinin kuzey yönüne, yakın zaman önce dört ayakla taşınan ahşap sundurma eklenmiştir. Yapının son cemaat yeri, günümüzde ahşap bölmeli camekânla kapatılarak kapalı bir mekân haline getirilmiştir. Mekânın doğu ve batı yöne açılan birer adet pencereleri ile harime açılan iki adet penceresi bulunmaktadır. Mekân iki kademelidir. Üst bölümde, yatay konumda bir tavan ile ayrılmış kadınlar mahfili yer almaktadır. Kadınlar mahfili kuzey cephede yedi, doğu ve batı cephelerde ikiye adet olmak üzere 11 adet pencere ile aydınlatılmaktadır. Üst örtüsü ise üç adet imitasyon kubbe ile hareketlendirilmiştir. Ayrıca kadınlar mahfili, orta aksında bulunan bir balkon ile harime açılmaktadır. Bu birim, dışta beşik tonoz ile kapatılmıştır. Caminin Aydın Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından yürütülen restorasyon süreci 19 Haziran 2017'de başlamış, 4 Aralık 2019'da tamamlanmıştır.

Fotoğraf: MELİH USLU

6 KURŞUNLU CAMİİ (Muğla)

Merkez Menteşe ilçesinin Şeyh Mahallesi'nde bulunan yapının mülkiyeti, Şeyh Sucaittin Vakfı adına kayıtlıdır. 1493 yılında inşa edilen vakıf kültür eserinin minaresi, 1900'li yılların başında Hacı İsmail tarafından yapılmıştır. Cami, harim kısmının yanı sıra; kare planlı ve üzeri kubbe ile örtülü bir mekân ve hemen önünde enine uzanan dikdörtgen planlı ikinci bir alandan oluşur. Bu iki mekân arasındaki geçiş, yuvarlak kemer ile sağlanmıştır. Caminin önünde ahşap malzemeden yapılmış son cemaat yeri ve kaide kısmı beden duvarına birleşik minaresi mevcuttur. Harim kısmının üzerini kapatan kubbenin dış yüzeyi kurşunla kaplı olduğundan, Kurşunlu Camii olarak anılmaktadır. Camide en dikkat çeken unsur, yoğun bitkisel bezemeler ve gemi resimleridir. Tarihi yapıda, 11 Kasım 2019'da Aydın Vakıflar Bölge Müdürlüğü eliyle başlatılan restorasyon çalışmaları, 31 Ocak 2022 tarihinde tamamlanmıştır.

7 TÜRKKUYUSU CAMİİ (Muğla)

Bodrum'un Türkkuyusu Mahallesi'ndeki vakıf kültür eseri, 1767-1768 yılları arasında inşa edilmiştir. Yapının banisiyle ilgili herhangi bir bilgiye rastlanmamakta, bu sebeple caminin halk tarafından inşa edildiği ileri sürülmektedir. Yapı, kareye yakın dikdörtgen planlı bir harim, son cemaat yeri, minare ve kuzeyindeki avludan oluşmaktadır. Duvarları kireç badanalı olan yapıda inşa malzemesi olarak köşelerde düzgün kesme taş, diğer kesimlerde kaba yontu taş ve tuğla kullanılmıştır. Sıva ile oluşturulmuş bir dizi saçak, yapıyı çepeçevre dolanmaktadır. Üzeri kırma çatı ile örtülü ve kiremit kaplıdır. Yapının doğu ve güney cephelerinde ikişer, batı cephesinde ise üç pencere açıklığı bulunmaktadır. Tüm pencereler dikdörtgen şekilli, taş söveli ve düz atkı taşlıdır. Tek şerefeli, mukarnas kavsaralı (Türk üçgeni, prizmatik üçgen) bir minaresi vardır. Minare, yapının kuzeybatısında, son cemaat yerine bitişik vaziyettedir. Kare bir kürsü üzerinde yükselen silindirik bir gövdeden oluşmaktadır. Kürsü kısmı düzgün kesme taş, gövde kısmı ise tuğla ile inşa edilmiştir. Minareye son cemaat yerinin batı duvarındaki bir açıklıktan girilmektedir. Son cemaat yerinin kuzeyinde, batısından ve kuzeyinden bir duvarla çevrelenmiş bir avlu yer almaktadır. Bu alana giriş, son cemaat yerinin kuzeybatısındaki iki basamaklı merdivenle sağlanmaktadır. Üzeri düz ahşap tavanla örtülü olan son cemaat yerinin kuzeyinde kare kesitli payelere oturan sivri kemerli üç açıklık bulunurken; doğusunda yine sivri kemerli ve daha büyük tek bir açıklık göze çarpmaktadır. Bu açıklıkların arası, sonradan camekânla kapatılmıştır. Vakıf kültür eserinde, 29 Kasım 2019'da Aydın Vakıflar Bölge Müdürlüğü eliyle başlatılan restorasyon çalışmaları, 26 Ocak 2021 tarihinde tamamlanmıştır.

8 REŞADİYE CAMİİ (Muğla)

Datça'ya bağlı Reşadiye Mahallesi'nde bulunan cami, 1856-1857 yıllarında inşa edilmiştir. Kare planlı, kubbeli, önünde üç birimli bir son cemaat yeri bulunan bir yapıdır. Yüksek bir tepe üzerindeki cami avlusuna, yoldan 10 basamaklı bir merdivenle çıkılır. Yapının kuzeyinde yuvarlak taş kemerlerle dışa açılan bir sundurma örtülü son cemaat yeri bulunur. Camiye kuzey cephesi ortasında yer alan dikdörtgen formulu, yuvarlak kemerli kapı açıklığından girilmektedir. Kare planlı iç mekân, köşelerde tromplarla geçilen büyük bir kubbe ile örtülüdür. Tromp ağızları ve aradaki bağlantılar, sivri kemerlidir. Tromp etekleri iki sıra tuğla dışlıdır. Kubbe eteği ve kemerler profil silmelerle kuşatılmıştır. Cami doğu, batı, kuzey ve güney cephelerde yer alan ikişer dikdörtgen pencere ile aydınlatılmaktadır. Pencere açıklıkları yuvarlak kemerli nişler içinde yer alır. Ayrıca kubbe eteğinde dört yönde, dikdörtgen formulu, yuvarlak kemerli birer pencere vardır. Ahşap minber yeni yapılmıştır. Dikdörtgen formulu taş mihrap, yarı daire

nişli ve sadedir. Mihrap kavsarası taş kemerlidir. Kuzeyde altı ahşap direğin taşıdığı kadınlar mahfili vardır. U biçimli mahfile ahşap merdivenlerle çıkılır ve taşıyıcı direkler, Bursa tipi ahşap kemerlerle birbirlerine bağlanır. İç mekânda süsleme yoktur, duvarlar sıvalı ve badanalıdır. Kubbe, kemerler ve tromplar kesme taştır. Yapı dıştan da sadedir. Doğru, batı ve güney cepheleri birbirinin aynı olup pencerelerle hareketlendirilmiştir. Pencerelerin söve ve lentoları taş olup demir parmaklıklılıdır. Kubbe kasnağı dıştan iki katlıdır. Altta yüksek bir sekizgen kasnak üzerinde daha dar on altıgen kasnak vardır. Kasnaklar da taş silmelerle nihayetlenir. Kubbe kurşun, kasnak saçakları, tromplar ve son cemaat yeri kiremit örtülüdür. Caminin kuzeybatı köşesinde minare yer alır. Kesme taş malzeme ile inşa edilmiş olan minarenin kaidesi karedir. Pabuç kısmı üçgen pahlıdır. Silindirik gövde yivlidir. Şerefe sıralı tuğla dişli, şerefe korkulukları taş oymadır. Camide 18 Ekim 2019'da Aydın Vakıflar Bölge Müdürlüğü eliyle başlatılan restorasyon çalışmaları, 20 Aralık 2022 tarihinde sonlandırılmıştır.

Jacopo Ligozzi'nin "Sultan" adlı eseri, 17. yüzyıl, Floransa (solda). Bir Osmanlı minyatüründe "Nuh'un Gemisi", 16. yüzyıl, İstanbul (sağda).

Vakıf Kültürümüzdeki MERHAMET YUVALARI

Müslüman Türklerde hayvanları sevmeye ve onları koruyup kollama duygusunun kökeni, Nuh Peygamber'in gemisine kadar uzanır. Nuh'un her hayvandan birer çifti himayesine almasının sembolik bir anlamı vardır. Bu zarif duygu zamanla gelişerek bir vakıf geleneğine dönüşmüştür.

Osmanlı mimarlarının ince ruhu, inşa ettikleri cami, medrese, han, hamam ve çeşme gibi yapılarındaki detaylardan anlaşıyordu. İstanbul'daki pek çok görkemli yapıda kendisini gösteren kuş evleri, yabancı seyyahların en fazla dikkatini çeken ayrıntılardan biriydi. Fransız seyyah Jean de Thevenot, 18. yüzyılda Osmanlı'da gördüklerini seyahatnamesinde şu sözlerle ortaya koymuştu: "Onların iyilikseverliği hayvanlara, bu arada kuşlara kadar ulaşır. Her gün birçok kimse pazarlara kuş satın almaya gider ve bunları serbest bırakırlar. Söylediklerine göre bu hayvanların ruhları, kıyamet gününde Allah'ın huzurunda onların iyiliklerine şahitlik edecektir."

Osmanlı ordusunun modernizasyonu için çaba sarf eden Prusyalı Helmuth

von Moltke ise "Türkiye Mektupları" adını verdiği kitabında, "Türkler hayırseverliklerini hayvanlara karşı bile gösterirler. Beklemediğiniz bir anda bir kedi hastanesi bulabilir ya da eski bir caminin avlusunda güvercinler için yapılmış bir bakım eviyle karşılaşabilirsiniz. Ayrıca birçok mezar taşının altı yalak şeklinde oyulmuştur. Buraya yağmur suları toplanır ve sıcak yaz günlerinde kedilerin, kuşların ve böceklerin susuzluklarını giderebildikleri küçük bir fukara mutfağı vazifesi görürler. Müslümanlar, hayvanların şükranının insanlara hayır getireceğine inanırlar," ifadelerini kullanmıştır. Bu tarihsel perspektiften yola çıkarak Osmanlıların hayvan sevgisini gözler önüne seren iki ilginç vakfı biraz daha yakından tanıyalım.

1 Hayvanlara su içiren **REŞİDE HATİCE HANIM VAKFI**

19. yüzyılın hayvanseverlerinden Reşide Hatice Hanım, sokak hayvanlarının özellikle yaz günleri susuz kalmaması için kısıtlı imkânlarla sahip vakfiye bütçesinden pay ayrılmasını şart koştumtu. Bu amaçla bir su kuyusu açılmasını vakfiye şartnamesine koyan Reşide Hatice Hanım, bu kuyudan çıkan suyun Müslümanların abdest alması için kullanılmasını, ayrıca hemen yanına bir yalak yapılarak sokak hayvanlarının da bu sudan istifade etmesini istemişti.

2 Halkın ve yolcuların hayvanlarını sulayan **LÜTFİ PAŞA VAKFI**

Damat Çelebi Lütü Paşa, Kanuni Sultan Süleyman'ın saltanatı döneminde, 1539-1541 arasında sadrazamlık yapmış Osmanlı devlet adamıdır. 1488 yılında doğduğu tahmin edilen Lütü Paşa, Arnavut kökenli bir devşirme olarak Sultan İkinci Bayezid Devri'nde Enderun'da iyi bir eğitim gördü. Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nin ilk yıllarında önce Kastamonu, ardından Aydın sancak beyi oldu. Aydın'da görev yaptığı dönemde bölgedeki han ve kervansaraylarda konaklayan yolcuların ve hayvanların rahatlıkla su içebilmesi için bir vakıf kurdu. 1544 yılında teşekkül eden vakfın şartnamesine ödenek koydurtan paşa, Osmanlı coğrafyasının birçok yerinde de hayır işlerine imza atmıştır.

1522 yılında Rodos Kuşatması'na katılan paşa, fetihten sonra Rodos Kalesi'nin tamiriyle görevlendirildi. Ardından uzunca bir süre Yanya sancakbeyi oldu. Viyana muhasarası dönüşü Karaman beylerbeyliğine tayin edildi. İrakeyn Seferi'ne katılmak için yola çıkan Lütü Paşa, Tatvan'da Mimar Sinan'a gemiler inşa ettirip, askerlerini bu gemilerle götürmeyi planladı. Anadolu ve Rumeli beylerbeyliği de yapan Lütü Paşa, üçüncü vezirliğe kadar yükseldi.

MİMAR SİNAN'IN DOĞUŞU

Lütü Paşa, Kanuni ile birlikte Boğdan Seferi'ne (Temmuz 1538) giderken padişaha Mimar Sinan'ı takdim etti. Mimar Sinan bu takdimden sonra Prut Nehri üzerine bir köprü yaparak ordunun kısa sürede karşıya geçmesini sağladı. Mimar Sinan büyük eserlerini bu tanışmadan sonra ortaya koymaya başladı. Lütü Paşa ise 13 Temmuz 1539'da Ayas Paşa'nın ölümü üzerine veziriazamlığa getirildi. Mayıs 1541'de ansızın veziriazamlıktan azledildi. Görevden alındıktan sonra yıllık 200 bin akçe emekli maaşı ile Batı Trakya'daki çiftliğine çekilen Lütü Paşa, kalan 20 yıllık hayatını entelektüel araştırmalar yapmak ve eserler yazmakla geçirdi. Bir süre sonra hacca gitmek üzere izin alan Lütü Paşa, hac dönüşü yeniden çiftliğine kapandı ve 1563 yılında vefat etti. Lütü Paşa'dan ayrıldıktan sonra bir daha evlenmeyen eşi Şah Sultan da hayırsever bir insandı. Kendisini iyiliğe adanmış Şah Sultan, iki cami, bir tekke, bir medrese ve bir mektep yaptırdı.

LÜTFİ PAŞA'NIN ESERLERİ

Saygıdeğer bir zat olan Damat Çelebi Lütü Paşa, fikirlerini bizzat kaleme aldığı "Asafname" adlı kitabında topladı. Devlet adamlığının yanında tarihçiliği ve şairliği de olan Lütü Paşa, âlim ve sanatçıları himaye eden, hayır ve hasanat seven bir veziriazam olarak tarihe geçti. "Tevârih-i Âl-i Osmân", "Kanunname-i Ali Osman", "Halâşû'l-ümme fi Ma'rifeti'l-e'imme" isimli eserleri kaleme aldı.

Gençlerimiz, Vakıf Eserleri Konusunda Bilinçlendirilmeli

Vakıfyoluyla meydana getirilen ata yadigârı mimari eserlerimizin restorasyonu ve onların gelecek nesillere, Türk kültürünün eşsiz belgeleri olarak aktarılmasını sağlamakta işinin ehli ustaların çok önemli bir rolü bulunmaktadır. İşte onlardan birine, deneyimli inşaat mühendisi Zeki Odabaşı'na yaptıkları işin püfnoktalarını sorduk.

Sizi biraz tanıyabilir miyiz? İnşaat mühendisliği ne zaman ve nerede ilgi odağınız haline geldi?

1981 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İnşaat Mühendisliği Bölümü'nden mezun oldum. Bu mesleğe duyduğum ilgi, inşaat faaliyetleri içerisinde yetişmemden kaynaklanmaktadır.

Vakıf eserlerimizin yaşatılmasının öncüsü olan Vakıflar Genel Müdürlüğü ile bugüne dek hangi çalışmaları yaptınız? Aydın, Denizli ve Muğla illeri özelinde hangi vakıf eserlerinin ihyasında görev aldınız?

Aydın Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nde birçok restorasyon işinde yüklenici olarak görev yaptım. Bunlardan bazılarını ifade etmek gerekirse Aydın ilimizde Kuşadası Kaleiçi Camii, Efeler ilçesinde Dükkânönü Camii; Muğla'da Marmaris Yeni (Çarşı) Camii, Bodrum Türkkuyusu Camii, Menteşe Kadıkahvesi Mescidi; Denizli'de Çal Savranzade Camii ve Buldan Abbas Camii'nin adını verebilirim.

Mesleğinizin gelecek nesillere aktarılması için yanınızda yetişen birileri var mı? Vakıf eserleri üzerinde çalışmak isteyen gençlere, yeni mezun inşaat mühendislerine ve bu alanda deneyim kazanmaya çalışanlara neler tavsiye edersiniz?

Bu alanda çalışmak isteyenlere, gençlere ve deneyim kazanmak isteyenlere tavsiyem şudur: Her şeyden önce restorasyon işini severek ve araştırarak yapsınlar. Deneyimli usta ve teknik elemanlardan işi öğrenmeye çalışsınlar.

Aydın Bölgesi'ndeki vakıf kültürü ve eserleri hakkında ne söylemek istersiniz?

Aydın Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün bünyesinde çok sayıda vakıf kültür varlığı bulunmaktadır. Bu eserlerin röleve, restitüsyon ve restorasyon projeleri, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün deneyimli personeli tarafından takip edilmektedir. Uzun yıllardır bu alanda görev yapan birisi olarak bu tür çalışmalarda gerekli hassasiyetin gösterildiği kanaatindeyim.

Aydın ve çevresinde tarihi niteliğe sahip vakıf eserlerinin gelecek nesillere taşınmasında görev alabilecek yeteneğe, deneyime ve estetik vizyona sahip kaç usta ya da teknik personel var sizce?

Doğrusunu söylemek gerekirse bu alanda çalışan deneyimli usta sayısı yeterli değil maalesef. Sayı zikretmem gerekirse 30 civarında yeterlilik sahibi usta var diyebilirim. Bu sayının artırılması için herkese görev düşüyor.

Yaptığınız işin geleceğine dair fikirlerinizi öğrenmek isteriz. Yapay zekâ çağında bu meslekte neler değişir sizce?

Son yıllarda toplum genelinde eski eserlere yönelik hassasiyet artıyor. Bu işin sevindirici tarafı elbette... Diğer yandan kurumlar bazında da eski eserlere daha fazla önem veriliyor. Fakat tabii ki çok daha fazlasına ihtiyaç var. Özellikle gençlerimiz, vakıf kültür eserleri konusunda daha fazla bilinçlendirilmeli. Zengin kültür mirasımızın gelecek kuşaklara sağlıklı biçimde aktarılabilmesi için bu çok önemli. Bunu yapabilmemiz için sivil toplum kuruluşlarına daha fazla görev düşüyor. Peki başka neler yapabiliriz diye fikir yürütelim. Örneğin yapay zekâ, kültür varlıklarının korunması, ihya çalışmaları ve bezemeler konusunda bize yardımcı olabilir. Emin olun bu alanda yapılabilecek çok şey var. Yeter ki biz yapmak isteyelim.

Ege'de Zaman Yolculuğu ESKİ MUĞLA

Fotoğraflar: MELİH USLU

Tarihin derinliklerinden gelen güçlü seslere ve titreşimlere sahip, enerjisi yüksek şehirler vardır. Onlara biraz kulak verdiğinizde, yaldızını hafifçe kazıdığınızda size büyüleyici hikâyeler anlatırlar. İşte Eski Muğla tam da böyle bir yerdir.

Muğla şehir merkezinin doğusunda, Asar Dağı'nın hafif eğimli eteklerine dağılmış küp şekerleri animsatan beyaz badanalı evleriyle dünya güzeli Saburhane Mahallesi'ndeyiz, yani Eski Muğla'da. Çocukluğumuzun anılarında kalmış bir eski zaman fotoğrafını animsatan avuç içi büyüklüğündeki mahalle, Ege'nin belleğinde bir zaman yolculuğuna çıkmak isteyenler için biçilmiş kaftandır. Mahallenin en güzel süsü, dağın yamaçlarını süsleyen Eski

Muğla evleri tabii ki... Dere kıyılarında masmavi gökyüzüne uzanan kavak ağaçlarıyla kahvehaneleri, berberleri, eskicileri ve bakkallarıyla şimdilerde ara sokaklara sığınmış meslek erbabının mekânlarıyla Saburhane Meydanı, bu tarihî mahallenin can damarı.

Asma ve sarmaşık gibi gölge veren bitkiler sayesinde bir vaha serinliği sunan kahvehanelerde vakit geçirmek, bu mahallenin sakini gibi hissettirecek size de...

Asırlara meydan okuyan yaşam izleriyle dolu ahşap kapıları, hâlâ zarafetini koruyan saçak bezemelerini, kim bilir üst üste kaç kat atılmış kireç boyalı bembeyaz evleri keşfetmek için yapılabilecek en iyi şey ise sokak aralarında kaybolmak. Mahallenin bir iki katlı evlerine bakarken ilk dikkatinizi çekecek detay, iç mekânların, pervazların, merdivenlerin, avluların ve bahçe duvarlarının eskiliği kadar, itina ile yapılmış boyası olacak. Evlerin ahşap bölümleri, yöre kadınlarının titizliğiyle siline siline özgün ve büyülmüş bir form kazanarak birer sanat eserine dönüşmüş sanki. Beyaz gövdeli, kırmızı kiremit çatılı evlerin en güzel süsü ise Muğla'ya özgü bacalar. Yöre evlerine âdeta bir sanatçı titizliğiyle yerleştirilen bu mimari unsurlar, dünyaca ünlü mimar Antoni Gaudí'nin Barselona'da inşa ettiği bacalara Batı Anadolu'dan bir selam çakıyor sanki.

Birer müzeyi andıran camiler, hamamlar, çeşmeler ve hanlar ise fotoğraf tutkunlarını heyecanlandıracak sayısız detay saklıyor. Belki sadece birkaç adım ileride ağır akan zamanın etkisiyle hareketleri iyice yavaşlayan mahalle esnafı, sükûnetle müşterisini bekliyor. Mahalle esnafı, nicedir hayatın hızlı yanını tozlu raflara kaldırmış. Asıl amacı müşterisini memnun etmekten geçen esnaf ahlakını sürdürmeye sonuna kadar kararlı görünüyorklar. Sinemasal görüntülerle dolu yarım saatlik doyurucu bir yürüyüşten sonra, oksijen yüklü hava ve etrafınızı saran güzellikler sizi acıktırırsa yokuş aşağı yollanıp, bir solukta Tarihî Muğla Çarşısı'yla buluşabilirsiniz. Çarşıda terziler, bonmarşeler, gazozcular, helvacılar, dondurmacılar, köfteciler ve esnaf lokantaları arasında gezinirken kendinizi bir zaman yolculuğunda hissedeceksiniz.

Sürdürülebilir Yatırımlara

KATIL

Siz de Vakıf Katılımlı olun,
ülke kalkınmasına katkı sağlayan
sürdürülebilir yatırımlara destek olanlara katılın.

0850 202 1 202 | 444 44 77 | vakifkatilim.com.tr

VAKIF KATILIM

Pamukkale Sağlık Eğitim Vakfı (PASVAK) Başkanı Prof. Dr. Bülent Topuz'u "vakıf insan" kavramı özelinde biraz daha yakından tanıyabilir miyiz?

1963 yılında Denizli'de doğdum. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi mezunu, İstanbul Tıp Fakültesi ihtisaslı kulak burun boğaz (KBB) uzmanıyım. 1994 yılından beri Pamukkale Üniversitesi'nde akademisyen olarak çalışmaktayım. Kamucu bir anlayışım vardır. Emekliliği ve özel sektöre geçmeyi hiç düşünmedim. Yaş haddine kadar Pamukkale Üniversitesi'nde, yani kamuda hizmet vermeyi sürdürmeyi düşünüyorum.

Sağlık durumları nedeniyle eş, dost ve akrabalar tarafından kapım sıkça çalınır. Bu durumdan hiç yüksünmem. Çok meşgul bir hayatım olmakla birlikte vaktimin elverdiği kadar insanlara yardımcı olmaya çalışırım. Zira şöyle düşünüyorum: Çocukluğum, Denizli'nin Çal ilçesinde, ortasında bir göl olan Akkent köyünde geçti. Biz 10 kadar çocuk, bu gölde çamur içinde oynardık. Sonra hazırlanır okula giderdik. Bu çocuklardan birine, yani bana Allah sahip olduğum makamı verdi. İstediyine verebilirdi ama bana verdi. Ben buna hep şükrettim ve kendimi ülkeme, insanıma borçlu olarak gördüm. Empati kuruyorum ve kendimi kapıma gelen çocukluk arkadaşlarımın yerine koyuyorum. Kendime, "Bak Bülent Topuz! Bu kapıya gelen sen olabilirdin. Bunu kendinden değil, Allah'tan bil ve ona göre davran!" diyorum. Tabii ben böyle düşünüyor ve davranıyorum ama hizmetlerimin takdiri, sosyal çevremindir. Onların geri bildirimleri ile mutlu oluyorum.

Vakıfçılık ve vakıf hizmetleri, yani iyilikte kurumsallaşma içinde olmalı ki Pamukkale Sağlık Eğitim Vakfı (PASVAK) ve Pamukkale Eğitim Vakfı (PEV) gibi kurumlarda başkanlık görevleri yaptım. Bunun dışında hâlihazırda Türk KBB-BBC Derneği ve Pamukkale KBB-BBC Derneği başkanlıklarını yürütmekteyim. Çocuklarımız istifade etsin diye basketbol ağırlıklı Yıldızlar Spor Kulübü'nün başkanlığını 15 yıldır yürütmekteyim. Bu kulüp ile gençlere ve dezavantajlı gruplara yönelik olarak, kamu ve özel sektör destekli pek çok proje yürüttük.

Vakıflar, İyilik Girişimlerinin Kurumsallaşmış Hâlidir

"İnsana hizmetten daha fazla mutluluk veren bir şey yok!" diyen Pamukkale Sağlık Eğitim Vakfı (PASVAK) Başkanı Prof. Dr. Bülent Topuz'a kurum olarak yaptıkları hizmetleri, hedeflerini ve temel değerlerini sorduk.

Prof. Dr. Hasan Kazdağlı, Abil Çetin, Süleyman Öztürk, Nafiz Öz ve Kerim Çıralı ile birlikte kurduğunuz PASVAK'ın bugüne dek yaptığı hizmetlerden, hedeflerinden ve temel değerlerinden bahsedebilir misiniz?

Bizim temel hizmetimiz, Denizli'de yerleşik 2 bin 500 civarında ihtiyaç sahibi insanımıza, iki öğün yetecek miktarda üç kap sıcak yemeği kapılarına bırakmak. Bu bizim 20 yıllık hizmet biçimimizdir. Aşevimizin kapasitesi 5 bin civarında olmasına ve bu rakama ulaşmak için çaba göstermemize rağmen, hayırsever Denizli insanı sayesinde şimdilik hizmet götürebildiğimiz ihtiyaç sahibi bu kadardır. Bunun üzerine ilçelerimize açılmaya karar verdik. Vakıflar Bölge Müdürlüğümüzden Çal ilçesinde kiraladığımız eski bir yurt binasını aş evine çevirdik. Çal ve Beikilli ilçelerinin mahallelerine hizmete başladık. Bu aşevimizden toplam dört ilçenin mahallelerine ulaşmayı planlıyoruz. Buradaki tecrübemizi diğer ilçelerimize taşımayı hedefliyoruz. Bu hizmeti kurban, adak, fitre, zekât, sadaka gibi bağışlarla ve sosyal tesisimizin toplantı vb. aktivitelerinden elde edilen gelirlerle gerçekleştiriyoruz. Hemen tüm

faaliyetlerimiz aşevi kavramı etrafında dönmekle birlikte, bizi farklı kılan ve her yıl tekrarladığımız bazı hizmetleri başlıklar halinde belirtmek isterim:

- ◆ Denizli, iftar sofralarında PASVAK'ta buluşuyor.
- ◆ Kurban bayramlarını kurban eti eşliğinde sosyal - kültürel tesisimizde bağışçılarımızla birlikte kutluyoruz.
- ◆ Yemek ulaştırdığımız ailelerden ve komşularından 50 civarında çocuğa sünnet düğünü yapıyoruz. Bu düğünler, çocukları sevindirmeye yönelik olduğu için Denizli bürokrasisinin ziyaretine ve iltifatına mazhar oluyor.
- ◆ Muharrem ayında ihtiyaç sahiplerine aşure ve keşkek gönderirken, bağışçılarımızı da tesisimizde ağırlıyoruz.
- ◆ "Bir alan elden, bir veren elden" başlıklı etkinliğimiz kapsamında yılın annesini seçerek, onları birer plaket ile taltif ediyoruz.
- ◆ "Çocuklarınızı sosyal sorumluluk ile erken tanıştırın" adlı projemiz ile ortaokul öğrencilerini birer hafta yemek dağıtım işinde çalıştırıyoruz. Onların isteği üzerine sertifikalarını İngilizce veriyoruz.
- ◆ Ortaöğrenimden üniversiteye dek öğrencilerin topluma faydalı dersler kapsamında yaptıkları ramazan kolisi

oluşturma, harçlık toplama ve kermes düzenleme gibi faaliyetlerine çözüm ortağı oluyoruz.

◆ Deprem, yangın vb. afetlerde sıcak yemek, kumanya ve iâşe hizmeti veriyoruz. Üniversite kütüphanesinde akşamları bardakta sıcak çorba verdik. Maraş depremini takip eden günlerde birkaç ay süre ile günlük 5 bin kişiye ulaştığımız oldu.

◆ Vakıflar Haftası'nda Vakıflar Bölge Müdürlüğümüz ile Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün belirlediği tema çerçevesinde başta panel olmak üzere çeşitli aktiviteler düzenliyoruz.

◆ Geleceğe dair hedeflerimiz arasında gastronomi ve salon hizmetleri üzerine bir okul faaliyete geçirmek; gözetime muhtaç yaşlılarımız için misafirhane hizmeti vermek; üniversite yakınında bulunan aşevimizde akşamları çorba ve çayın bulunduğu bir okuma salonu hizmeti vermek; kamu yararına çalışan vakıf statüsü kazanmak sayılabilir.

Vakıf kültürümüzün yaşaması ve güçlenmesi için yoğun çaba gösterdiğiniz biliniyor. İyilik yapmak, gelecek kuşaklara eserler bırakmak, ülkemize ve insanımıza katkı sunmak üzerine neler söyleyebilirsiniz?

Vakıflar, iyilik girişimlerinin kurumsallaşmış hâli oluyor. Çok şükür PASVAK'ın vakıf faaliyetleri, kimi kamu ve STK projelerinde uygulama ortağı gibi görülmesi bakımından güzel bir platform oluşturdu. Denizli'de iyilik ve paylaşmak üzerine kim bir faaliyet ve proje düşünse aklına PASVAK ile iş birliği gelmesi, güvenilir bir adres olmanın hazzını yaşıyor bizlere. PASVAK, girişimci Denizli insanının fark yaratan bir eseridir. Kurum olarak bizlerden sonra da aynı anlayış ile varlığını sürdürceğine inanıyorum. Vakıf, yani kurum olmanın anlamı da budur. Hizmet kişilerle kaim değildir. Bu hali ile kurum olarak varlığını ve anlayışını nesiller boyunca sürdüreceğine inanıyorum.

Günümüz insanı çok çalışıyor, çok kazanıyor, güzel evlerde oturuyor. Fakat bunlarla yetinmiyor, korumalı siteler yapıyor, etrafını duvarlar ile örüyor, kapısına bekçi, çevresine güvenlik kamerası koyuyor. Peki niçin? Kendini diğer insanlardan korumak için. Bu şekilde mutlu ve huzurlu olmak mümkün değil. Mutluluk bireysel bir kavram değildir. Bir toplum huzurlu ve mutlu değil ise o toplumda yaşayan birey de huzurlu ve mutlu olamaz. Paylaşmak, huzuru ve mutluluğu artıran bir eylemdir.

Bir kentte, tüm insanların tok olduğundan emin olarak yaşamak çok büyük bir nimettir. Açlık nedeniyle yolunuzu kesen, kapınızı çalan olmaması, sizin de bu huzur ortamının sağlanmasında fitre, sadaka, zekât vererek bir katkınız olması çok güzel bir duygudur. İnsanların açlık nedeni ile ilk suçu işlediklerinde artık nerede duracaklarını Allah bilir. Vakfımız, bu ilk nedenin ortaya çıkmasını önlemek bakımından çok güzel bir görev ifa etmektedir.

Son birkaç yıldır vakfımızı şöyle ifade ediyorum; "Biz alan elden ziyade veren ele hizmet ediyoruz". Bilindiği gibi toplumun varlıklı ve yoksul kesimleri, farklı mahallelerde ikamet eder hale geldi. Gönlünüzden yardım etmek geçtiğinde, aynı veya nakdi yardımınızı verecek ihtiyaç sahibi bulmak sorun oluyor. PASVAK ve benzeri kurumlar, bu hizmetin kolaylaştırıcısı olmak bakımından önemli bir görev görüyor. Örneğin kurban bayramlarında kurban görevini kendileri eda edenlerin PASVAK'a getirdikleri kurban etlerinin tamamı, aynı gün içinde, listesini Sosyal Hizmetler İlçe Müdürlüklerinden aldığımız, kurban kesmeyen evlere ulaştırılmaktadır.

PASVAK, eğitime verdiği destekle de kamuoyunda ses getiriyor. Sosyal yardımlaşma ve paylaşıma geleneğimizin gençler üzerindeki etkisi hakkında gözlemlerinizi nelerdir?

Yapılan çalışmalar gösteriyor ki bir insanı en çok mutlu eden durum, başkasının mutluluğuna vesile olduğuna o kişinin yüzünde görmekten geçiyor. Yani insanları mutlu etmekten daha fazla mutluluk veren bir durum yok. Günümüz gençliği, maalesef haz peşinde koşuyor. Hayata, aktivitelere, çalışmaya haz alma aracı mı, değil mi diye bakıyorlar. Haz ihtiyaçlarını ikame edemediklerinde kendilerini internet oyunlarında, çeteleşme faaliyetlerinde, kriminolojik girişimlerde ve madde kullanımında buluyorlar. Hâlbuki biz onlara başkalarının mutluluğuna vesile olabilmek ve içinde yaşadıkları toplumun gerçek yüzünü gösterebilmek imkânı verebilsen normatif davranışların içinde olacaklardır.

PASVAK hizmet araçları ile yemek dağıtan gençlerimizden aldığımız iki geri bildirim ile ne demek istediğimi özetlemiş olayım: "Hayatımda ilk defa,

'Allah razı olsun!' ifadesinin anlamını hissettim. Sahip olduklarımızın başkalarının hayalleri olduğunu gördüm." Topluma faydalı ders kapsamında yapılan kermes vb. faaliyetlerde okul idarecilerinin ve öğrencilerinin ilk aklına gelen kurumların başında PASVAK yer almaktadır. Down sendromlu gibi özel çocuklarımızı aileleri eşliğinde çalıştırıyoruz ki bu çocuklardaki mutluluğu tarif etmek mümkün değil. Ayrıca cıraklık eğitim merkezleri ve meslek liselerine staj imkânı sağlıyoruz.

Vakıf olarak çeyrek asra dayanan geçmişinizde binlerce insana aş ulaştırdınız. Bu alandaki çalışmalarınızdan yola çıkarak gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşma konusunda neler yaptığınızı bilmek isteriz.

İhtiyaç sahipleri bize ya kendileri müracaat ederler ya da çevreleri tarafından bildirilirler. İlk yola çıktığımızda ihtiyaç sahiplerini sağlık ocağı ebesi, okul öğretmeni, cami imamı, muhtar, mahalle bakkalı gibi kaynaklardan sorguluyorduk. Bu yöntemde yüzde 40 civarında doğru olmayan beyanlar ile karşılaşılıyordu. Mahalleliden aldığımız uyarılarla yemek dağıttığımız bazı kişilere hizmeti kesmek zorunda kaldığımız durumlar yaşanabiliyordu. Bugün ise kaymakamlıkların sosyal yardımlaşma ve dayanışma müdürlükleri ile bilgi alışverişinde bulunduğumuzu, onlarla koordineli çalıştığımızı bu nedenle işimizin kolaylaştığını söyleyebiliriz.

Bizim hizmet ve yönetim

anlayışımızda siyaset, ticaret ve ideoloji olmadığı için objektif kriterleri çok rahat uyguluyoruz. Bizde insanların siyasi düşüncesi, inancı, yaşam tarzı gibi halleri sorgulanmaz; yardım anlayışımızda tek bir kriter vardır o da ihtiyaç sahibi olmak. Ne demiş Fatih Sultan Mehmet Han, "İnsanlara dinin nedir, namaz kılıyor musun, oruç tutuyor musun? gibi Allah'ın soracağı soruları sormayın. Aç mısın, susuz musun, geçinebiliyor musun, evin var mı, hasta mısın, evinde hasta var mı? gibi kulun kula soracağı soruları sorun."

Aydın, Denizli ve Muğla'daki sağlık hizmetlerine ne gibi desteklerde bulunuyorsunuz? Özellikle odak noktalarınızdan biri olan kadın doğum hastanelerinde ne gibi ihtiyaçlarla karşılaşıyorsunuz?

Aydın Vakıflar Bölge Müdürlüğü ile çok yakın diyalog halindeyiz. Onlar bizim işlerimizi kolaylaştırırken biz de onların kimi talep ve önerilerini karşılamaya çalışıyoruz. İşte böylesi bir öneri de kadın doğum hastanelerinde hijyenik paketler ile ilgili olarak geldi. Somut talepler, bağışçılarımız nezdinde daha çok sempati görüyor. Biz bu ihtiyacı bağışçılarımızdan birine söylediğimizde seve seve karşılıyorlar. Çünkü onların gözünde PASVAK çok güvenilir bir kurumdur ve bilirler ki talepleri makuldür. Aciliyet arz eden durumlarda ise bağışçı beklemeden mevcut kaynaklarımızı kullanarak görevi ifa ediyoruz.

Ekleme istediğiniz hususlar var mı?

PASVAK'ın hizmetlerinden biri olan aşevi fikrinin nasıl oluştuğunu kısaca anlatmak isterim. Rahmetli Önder İzmirlioğlu, babası adına bir aş otobüsünü faaliyete geçirmek için çaba harcamaktadır. Bu sırada Denizli'de bulunan, Selçukludan kalma Akhan Kervansarayı'nı turizm amaçlı işletmek üzere Vakıflar Bölge Müdürlüğü ile görüşme halindedir. Görüşmeler sırasında aş otobüsünden bahsedince Bölge Müdürü kendisine, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün sıcak yemek dağıtma projesinden bahsederek birlikte hareket etmeyi önerir. İzmirlioğlu bu öneriyi birkaç vakıf ve derneğe götürür ancak karşılık bulamaz. Nihayetinde öneri PASVAK'a gelince biz kabul ettik ve Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün Denizli, Aydın, Muğla için yaptığı ihalelerin Denizli kısmına dahil olduk. Kâr amacı gütmeyenimizden, vakıf yetkililerinin de yardımı ile bu ihaleleri aldık ve kiralık bir tabildot işletmesinde hizmete başladık.

O günlerde Vakıflar Genel Müdürlüğü, 500 kişiye bir öğün planlamıştı. Biz kendi bağışçılarımız ile bu rakamı 750 kişiye ve iki öğüne çıkardık. Eski Vakıflar Genel Müdürü Yusuf Beyazıt'ın vakfımızı ziyaret ettiğinde, "Devlet vatandaş iş birliğinin en güzel örneği" dediğini hiç unutmam. Dört yıl kadar bu şekilde gittikten sonra Vakıflar Genel Müdürlüğü sıcak yemek hizmetinden çekilerek iâşe işine geçti. Dört yıllık tecrübe bize gösterdi ki yemek verdiğimiz insanların yarısı yaşlı ve engelli. Yani iâşeyi yemeğe çevirmeleri mümkün değil. Bunun üzerine hizmet verilen sayıyı 350 civarına düşürerek devam etmeye karar verdik ve o günden bu günlere tecridi olarak artarak ulaştık.

Anlayacağınız bu hizmet, 2004 yılında Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün başlattığı proje ve verdiği can suyu ile başladı ve sürekli gelişerek büyüdü. Bu vesile ile ilk günden bu güne bizi destekleyen hayırseverlere, ilimizde görev yapan sayın valilerimize, kaymakamlarımıza, belediye başkanlarımıza, il müdürlüklerimize, Vakıflar Genel Müdürlüğümüze, Vakıflar Bölge Müdürlüğümüze ve her biri bir nefer gibi çalışan dernek yönetim kurulu üyelerimize çok teşekkür ederiz.

T.C.

VAKIFLAR

GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1048 VAKIF ENERJİ

TAKSİM INTERNATIONAL
GROUP HOTELS
★★★★★

VAKIF İNŞAAT
RESTORASYON VE TİCARET A.Ş.

KUVEYTTÜRK
KATILIM BANKASI A.Ş.

Vakıf K lt r n n Ya atılmasına

KATIL

Siz de Vakıf Katılımlı olun,
ge mi imizin mirası vakıf k lt r n  ya atarak
hep birlikte kazanmaya vesile olanlara katılın.

0850 202 1 202 | 444 44 77 | vakifkatilim.com.tr

VAKIF KATILIM